

Specialioji ataskaita

Tausus augalų apsaugos produktų naudojimas: ribota pažanga vertinant ir mažinant rizikas

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Turinys

	Dalis
Santrauka	I–X
Ižanga	01–08
ES augalų apsaugos produktų politika	01–08
Audito apimtis ir metodas	09–11
Pastabos	12–63
Tausiam augalų apsaugos produktų naudojimui turėjo įtakos lėta pradžia	12–20
Pirmieji direktyvos įgyvendinimo veiksmai buvo uždelsti	12–16
Nuo 2016 m. Komisija ėmėsi aktyvesnių veiksmų	17–20
ES veiksmais teikiama mažai paskatų ūkininkams taikyti integruotą kenkėjų kontrolę	21–43
Komisija ir valstybės narės skatina IKK, tačiau vykdymo užtikrinimas yra silpnas	21–27
Bendra žemės ūkio politika menkai prisideda įgyvendinant IKK	28–35
Necheminiai metodai tobulinami, tačiau nedidelės rizikos AAP yra mažai	36–43
Komisija pradėjo vertinti augalų apsaugos produktų naudojimo rizikos rodiklius ES mastu tik 2019 m.	44–63
Valstybės narės stebi veikliąsias medžiagas vandenyje, tačiau ES mastu nėra duomenų apie AAP naudojimą	44–52
ES masto AAP rizikos rodiklių naudingumas yra ribotas	53–63
Išvados ir rekomendacijos	64–74

Priedai

I priedas. Pagrindinės ES taisyklės dėl AAP

II priedas. Pagrindiniai veiksmai vertinant AAP saugą ES

**III priedas. Aštuoni bendrieji IKK principai, apibrėžti direktyvos
III priede**

Terminai ir santrumpos

Komisijos atsakymai

Audito grupė

Tvarkaraštis

Santrauka

I Augalų apsaugos produktai (AAP) – tai pesticidai, kuriuos ūkininkai naudoja pasėliams apsaugoti nuo kenksmingų organizmų, kenkėjų ir ligų. ES AAP naudojamų veikliųjų medžiagų pardavimai viršija 350 000 tonų per metus. AAP naudojimas gali turėti įtakos vandens ir dirvožemio kokybei, biologinei įvairovei ir ekosistemoms, ir jie gali virsti likučiais maiste.

II Nuo 1991 m. ES rengė teisinį pagrindą, pagal kurį registruojami AAP, skatinamas tausų jų naudojimas ir mažinama rizika, kurią AAP naudojimas gali sukelti žmonių sveikatai ir aplinkai. Komisija patvirtina veikliąsias medžiagas, kurios gali būti naudojamos AAP, registruojamiems valstybės narėse, ir tikrina, ar valstybės narės įgyvendina atitinkamus ES teisės aktus. Ji taip pat skatina integruotą kenkėjų valdymą, kad būtų naudojami prevenciniai, natūralūs ar kiti necheminiai kenkėjų kontrolės metodai, prieš pereinant prie AAP.

III Šiuo metu Komisija vertina šios politikos srities teisės aktus, atsižvelgdama į didėjančią visuomenės ir parlamentų susirūpinimą dėl pesticidų naudojimo keliamų rizikų. Mūsų darbu siekiama papildyti šį procesą.

IV Pagrindinis mūsų tikslas – įvertinti, ar ES veiksmais pavyko sumažinti su AAP naudojimu susijusią riziką. Komisija ir valstybės narės ėmėsi veiksmų, kuriais skatinamas tausų AAP naudojimas. Tačiau nustatėme ribotą pažangą vertinant ir mažinant AAP naudojimo rizikas. Mūsų darbas parodė, kad ES veiksmai tausaus AAP naudojimo srityje buvo pradėti vykdyti lėtai, todėl nustatėme dabartinio ES pagrindo trūkumus, kurie aptariami šioje ataskaitoje.

V Tikrinome, ar ES teisės aktai suteikė veiksmingų paskatų priklausomybei nuo AAP mažinti. Pagal ES taisykles reikalaujama, kad ūkininkai taikytų integruotąją kenkėjų kontrolę, o tai reiškia, kad jie turėtų naudoti AAP tik tuo atveju, jei prevencija ir kiti metodai nėra veiksmingi. Nors ūkininkai privalo taikyti integruotąją kenkėjų kontrolę, jie neprivalo saugoti įrašų, kaip ją taikė, ir vykdymas užtikrinamas prastai.

VI Bendra žemės ūkio politika gali padėti remti tausų AAP naudojimą, pavyzdžiui, naudojant privalomas ūkių konsultavimo sistemas ir teikiant finansinę paramą tokioms priemonėms kaip ekologinis ūkininkavimas ir aplinkosaugos schemos. Išmokų pagal bendrą žemės ūkio politiką susiejimas su teisiniais reikalavimais gali padėti įgyvendinti šias taisykles, tačiau norint gauti išmokas pagal bendrą žemės ūkio politiką šiuo metu nereikalaujama taikyti integruotąją kenkėjų kontrolę.

VII Suteikus ūkininkams galimybę naudotis alternatyviais metodais ir mažesnės rizikos produktais, galima padėti jiems taikyti integruotąją kenkėjų kontrolę. 2009 m. ES sukūrė „nedidelės rizikos AAP“ kategoriją, tačiau iki šiol nedaug šių produktų yra prieinami.

VIII Patikrinome, ar Komisija ir valstybės narės įvertino AAP naudojimo riziką ir poveikį aplinkai, ir nustatėme, kad surinktų ir pateiktų duomenų nepakanka, kad būtų galima atlikti veiksmingą stebėjimą. Turimi ES statistiniai duomenys apie AAP pardavimą yra pernelyg apibendrinti, kad būtų naudingi, o AAP naudojimo žemės ūkyje statistiniai duomenys nebuvo palyginami.

IX 2019 m. lapkričio mėn. Komisija paskelbė dviejų naujų suderintų rizikos rodiklių vertinimą. Nė vienas rodiklis nerodo, kiek direktyva buvo sėkminga įgyvendinant ES tausaus AAP naudojimo tikslą.

X Remdamiesi šiomis išvadomis, Komisijai rekomenduojame:

- 1) patikrinti, ar valstybės narės paverčia bendruosius integruotosios kenkėjų kontrolės principus praktiniais kriterijais ir ar juos patikrina ūkio lygmeniu, kad jie būtų susieti su išmokomis pagal bendrą žemės ūkio politiką laikotarpiu po 2020 m.;
- 2) peržiūrint teisės aktus, pagerinti statistinius duomenis apie AAP, kad pagerėtų jų prieinamumas, naudingumas ir palyginamumas;
- 3) įvertinti pažangą, padarytą siekiant politinių tikslų, patobulinti suderintus rizikos rodiklius arba sukurti naujus, atsižvelgiant į AAP naudojimą.

Įžanga

ES augalų apsaugos produktų politika

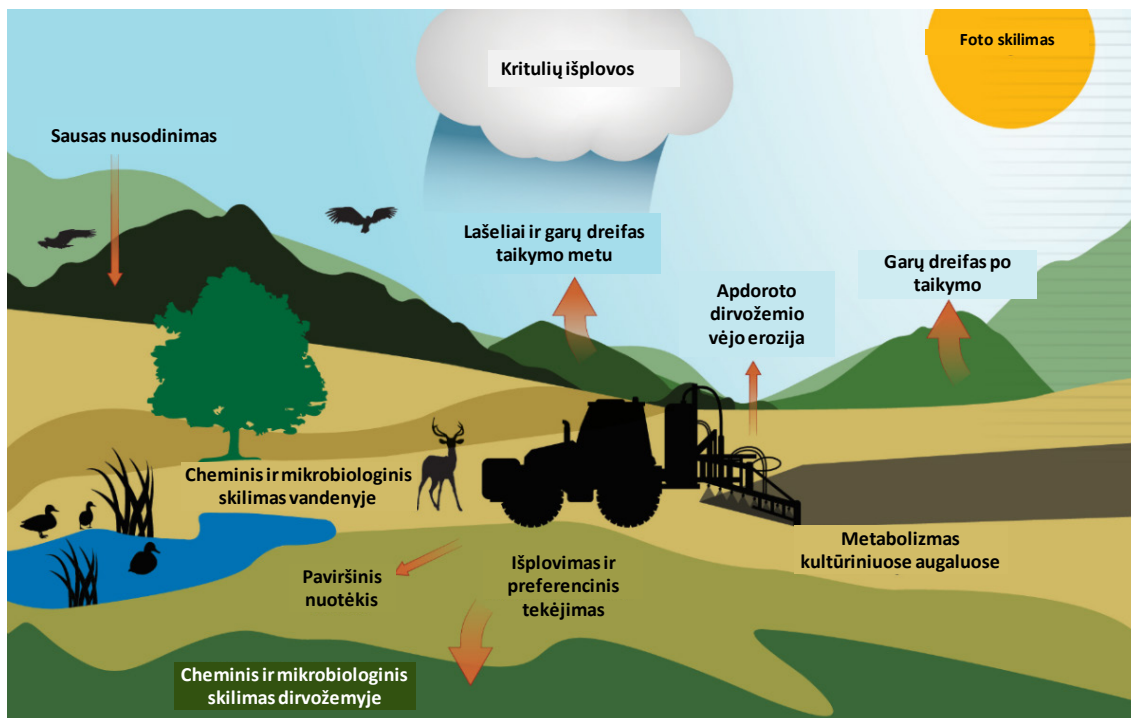
01 Augalų apsaugos produktai (AAP) – tai pesticidai, naudojami kovojant su kenksmingaisiais organizmais, kenkėjais ir ligomis, siekiant daryti įtaką augalų gyvenimo procesams, apsaugoti augalų produktus arba sunaikinti ar užkirsti kelią nepageidaujamų augalų ar augalų dalių augimui. AAP apima insekticidus, fungicidus ir herbicidus.

02 Naudojant AAP gali būti daroma neigiama įtaka aplinkai; dėl to gali iškilti rizikos požeminio ir paviršinio vandens kokybei, dirvožemio kokybei, biologinei įvairovei, ekosistemoms ir žmonių sveikatai, įskaitant dėl likučių maiste. Laukuose purškiami AAP gali patekti į aplink esančią dirvą ir vandenį (žr. **1 diagramą**). AAP daro poveikį augalams ir gyvūnams ir gali prisidėti prie biologinės įvairovės nykimo¹, įskaitant vabzdžių populiacijos mažėjimą. Pavyzdžiui, Tarpvyriausybinių mokslinė politinė biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų platforma nustatė, kad AAP yra viena iš mažėjančio apdulkintojų populiacijos priežasčių².

¹ F. Geigeris ir kt. „Persistent negative effects of pesticides on biodiversity and biological control potential on European farmland“, *Basic and Applied Ecology* Elsevier GmbH, 2010 m., p. 97–105.

² IPBES, „The assessment report of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services on pollinators, pollination and food production Ecosystem Services on pollinators, pollination and food production“, Tarpvyriausybinių mokslinės politinės biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų platformos sekretoriatas, Bona, Vokietija, 2016 m.

1 diagrama. Kaip AAP gali daryti neigiamą poveikį aplinkai

Šaltinis: R. L. Clearwater, T. Martin ir T. Hoppe (red.), „Environmental sustainability of Canadian agriculture: Agri-environmental indicator report series – Report #4“, Žemės ūkis ir žemės ūkio produktai, Kanada, Otava, 2016 m., p. 155.

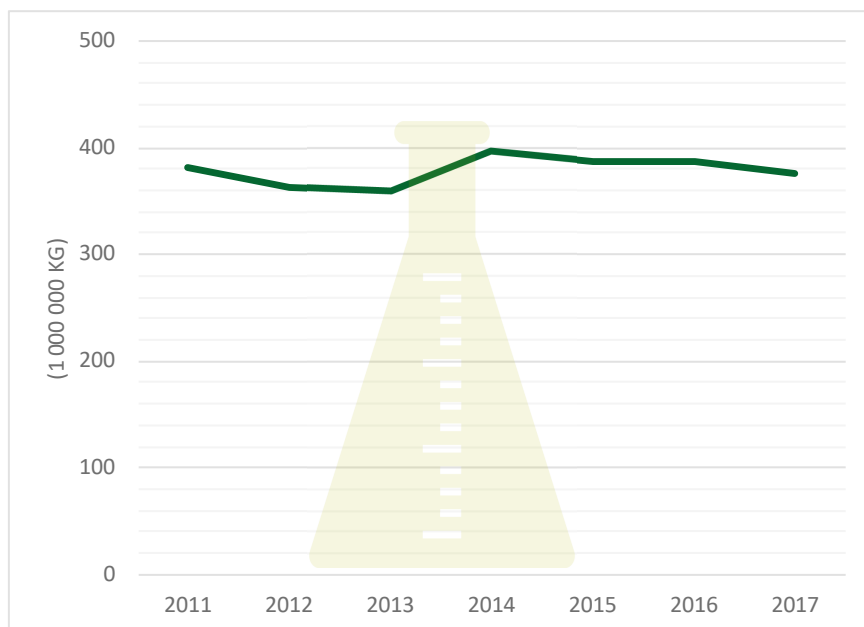
03 Nuo 1991 m. ES galiojo bendrosios taisyklės dėl AAP registravimo ir naudojimo (valstybės narės anksčiau taikė savo įstatymus). **I priede** pateikiami svarbiausi ES teisės aktai dėl AAP. Visiems AAP yra taikoma dviejų pakopų registravimo procedūra: Komisija pirmiausia patvirtina veikliąsias medžiagas, po to valstybės narės gali registruoti komercines AAP, turinčių patvirtintų veikliųjų medžiagų, formas (žr. **II priedą**). ES patvirtinimo kriterijuose nurodyta, kad AAP neturi daryti jokio kenksmingo poveikio žmonių ar gyvūnų sveikatai ir turėti nepriimtino poveikio aplinkai.

04 Valstybės narės reguliariai teikia AAP statistinius duomenis Komisijai, o Eurostatas skelbia metinę ES statistiką apie veikliąsias medžiagas, esančias parduodamuose AAP³. **2 diagramoje** parodyta, kad pastaraisiais metais bendras AAP naudojamų veikliųjų medžiagų pardavimų mastas ES išliko gana stabilus. Tačiau AAP pardavimai nėra tiesiogiai susiję su rizikomis ir poveikiu, kurie yra susiję su jų naudojimu. AAP

³ Šioje ataskaitoje pardavimas reiškia „pateikimą rinkai“, kaip apibrėžta 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1107/2009 dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką ir panaikinančiame Tarybos direktyvas 79/117/EEB ir 91/414/EEB.

sukeliamos rizikos ir poveikis skiriasi priklausomai nuo jų veikliųjų medžiagų, taip pat nuo jų sudėties ir to, kur, kada ir kaip naudotojai juos naudoja praktikoje.

2 diagrama. Bendri AAP naudojamų veikliųjų medžiagų pardavimai (28 ES valstybėse narėse)

Šaltinis: EAR, remiantis Eurostato svetainėje prieinamais duomenimis (duomenų rinkinys gautas 2019 07 22). Remiantis Eurostato vertinimu, į šiuos duomenis neįeina konfidenciali informacija, sudaranti < 3 % pardavimų visame duomenų rinkinyje.

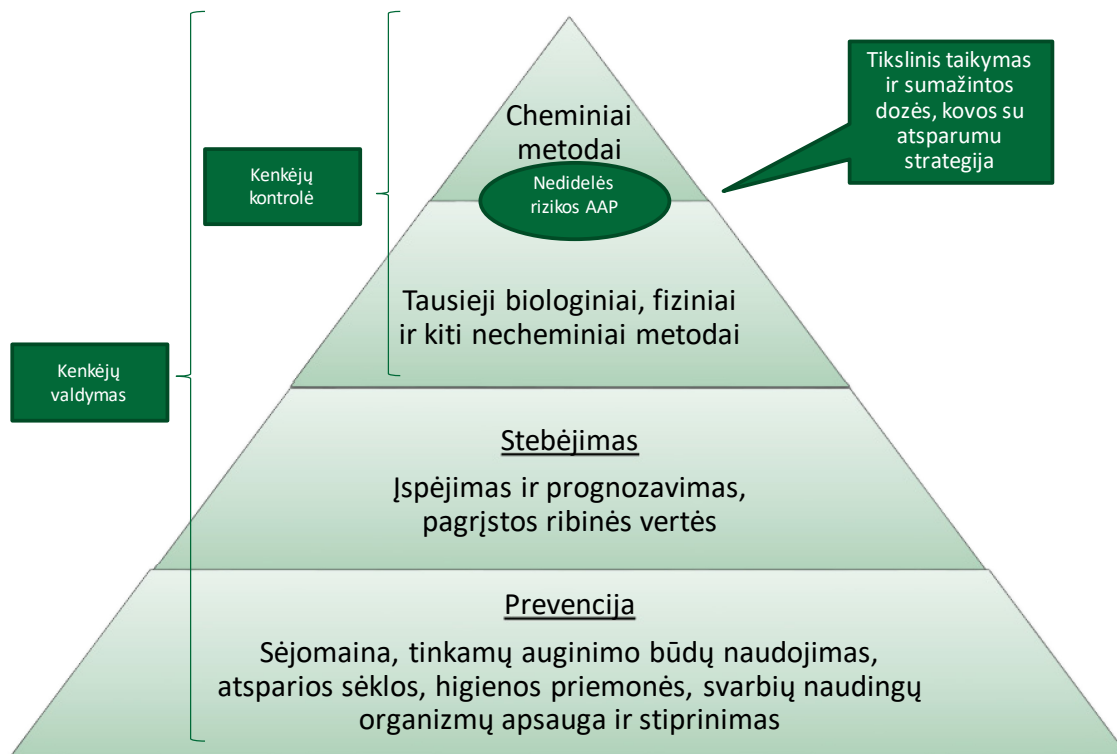
05 2009 m. Direktyvoje dėl tausiojo pesticidų naudojimo⁴ (toliau – direktyva) nustatomas tausaus AAP naudojimo pagrindas, kuriuo mažinamos AAP naudojimo rizikos ir poveikis žmonių sveikatai ir aplinkai bei skatinama integruotoji kenkėjų kontrolė (IKK).

06 IKK yra XX a. aštuntajame dešimtmetyje atsiradusi koncepcija, pagal kurią pagrindinis dėmesys skiriamas kenkėjų antplūdžio prevencijai ir pasitelkiama darnaus ūkininkavimo praktika, pavyzdžiui, įvairių kultūrinių augalų sėjomaina ir kenkėjams atsparių sėklų atranka. Tai taip pat apima kenkėjų stebėjimą ir pagrįstą ribinių verčių nustatymą, kurios padeda nuspręsti, ar reikia kenkėjų kontrolės ir kada. Palyginti su įprastu AAP naudojimu, IKK yra ekologiškesnis metodas, apimantis „sveika nuovoka pagrįstą“ praktiką. IKK – tai priemonė priklausomybei nuo AAP mažinti: ūkininkai, taikydami IKK, cheminius AAP naudoja tik tada, kai būtina, išnaudoję prevencinius,

⁴ 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/128/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų pagrindus siekiant tausiojo pesticidų naudojimo.

fizinius, biologinius ar kitus necheminius kenkėjų kontrolės metodus (žr. **3 diagramą**).
IKK yra svarbi ES AAP politikos dalis ir tapo privaloma 2014 m⁵.

3 diagrama. Integruotosios kenkėjų kontrolės (IKK) principai

Šaltinis: EAR, remiantis Direktyvos 2009/128/EB III priedu.

07 Supaprastinus alternatyvių metodų naudojimą ir suteikus galimybę naudotis mažesnės rizikos produktais, galima padėti remti tvaresnę kenkėjų kontrolę. 2009 m. AAP reglamentu⁶ (toliau – AAP reglamentas) apibrėžta nedidelės rizikos AAP sąvoka. Norint, kad AAP būtų užregistruotas kaip nedidelės rizikos⁷, AAP sudėtyje gali būti tik veikliųjų medžiagų, kurios patvirtintos kaip nedidelės rizikos, ir jame negali būti jokių „susirūpinimą keliančių medžiagų“. 2019 m. rugsėjo mėn. 16 veikliųjų medžiagų buvo patvirtintos kaip nedidelės rizikos (3 % patvirtintų veikliųjų medžiagų). Be to, AAP reglamente buvo apibrėžta „pagrindinių medžiagų“ sąvoka; ES patvirtino 20 tokių medžiagų, kurios daugiausia naudojamos ne augalų apsaugai (pavyzdžiui, maiste).

⁵ Direktyvos 14 straipsnio 4 dalis.

⁶ 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1107/2009 dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką ir panaikinant Tarybos direktyvas 79/117/EEB ir 91/414/EEB.

⁷ AAP reglamento II priedo 5 punkte išdėstyti ES nedidelės rizikos medžiagų kriterijai.

08 Komisija, valstybės narės ir AAP naudotojai (pavyzdžiui, ūkininkai) atlieka svarbų vaidmenį ES AAP politikoje. **4 diagramoje** išvardijamos kai kurios pagrindinės šiai ataskaitai svarbios atsakomybės sritys.

4 diagrama. Pagrindinės ES AAP politikos atsakomybės sritys

Europos Komisija

- Sveikatos ir maisto saugos generalinis direktoratas (DG SANTE) yra atsakingas už ES AAP politiką: jis rengia Komisijos sprendimus, ar patvirtinti AAP naudojamus veikliąsias medžiagas, ir atlieka auditus, siekdamas užtikrinti, kad valstybės narės tinkamai įgyvendintų atitinkamus ES teisės aktus.

Valstybės narės

- Valstybės narės registruoja AAP savo teritorijose. Jos yra atsakingos už direktyvos įgyvendinimą ir turi parengti nacionalinius veiksmų planus, kuriuose paaiškinama, kaip siekiama sumažinti AAP naudojimo riziką ir poveikį, įskaitant kiekybinius tikslus ir tvarkaraščius.

Ūkininkai

- Ūkininkai privalo taikyti gerosios augalų apsaugos praktikos principus, naudodami AAP, kaip nurodyta etiketėje, ir laikydamiesi direktyvos, įskaitant IKK principus.

Šaltinis: EAR.

Audito apimtis ir metodas

09 ES AAP politikos auditą nusprendėme atlikti dėl padidėjusio visuomenės ir mūsų suinteresuotųjų subjektų (įskaitant Europos Parlamentą) susidomėjimo. Šiuo metu Komisija vertina šios politikos srities teisės aktus, ir tikimės, kad mūsų ataskaita papildys šį vertinimą.

10 Pagrindinis mūsų tikslas – įvertinti, ar ES veiksmai padėjo sumažinti riziką, susijusią su AAP naudojimu, daugiausia dėmesio skiriant laikotarpiui po 2009 m. ES AAP pagrindo peržiūros (žr. [I priedą](#), kuriame pateiktas susijusių pagrindinių ES taisyklių sąrašas). Siekdami į šį klausimą atsakyti, tikrinome, ar:

- ES pagrindas suteikia paskatas mažinti priklausomybę nuo AAP, įskaitant IKK vykdymo užtikrinimą bei „standartinių ir didesnės rizikos AAP naudojimo atgrasymą;
- Komisija ir valstybės narės vertina AAP naudojimo riziką ir poveikį aplinkai. Nesiekėme iš naujo įvertinti mokslinių AAP vertinimų.

11 Auditą atlikome nuo 2019 m. vasario mėn. iki rugsėjo mėn. Mūsų audito darbas apėmė struktūrinius interviu Komisijoje (Sveikatos ir maisto saugos generaliniame direktorate, Žemės ūkio ir kaimo plėtros generaliniame direktorate, Aplinkos generaliniame direktorate ir Eurostate) ir Europos maisto saugos tarnyboje, dokumentų apžvalgas ir informacinius vizitus trijose valstybėse narėse (Prancūzijoje, Lietuvoje ir Nyderlanduose). Šias valstybes nares pasirinkome pagal geografines zonas (pietinę, šiaurinę ir centrinę)⁸, kad jos atspindėtų skirtumus, susijusius su žemės ūkio praktika ir sąlygomis, taip pat pastangomis mažinti rizikas, susijusias su AAP vartojimu (IKK skatinimas, moksliniai tyrimai, finansinė parama) ir užregistruotu nedidelės rizikos AAP skaičiumi. Aplankėme Šveicariją, kad suprastume, kaip ne ES šalis integruoja su IKK priemonėmis susijusias sąlygas į tiesiogines išmokas ūkininkams. Peržiūrėjome 18 valstybių narių nacionalinius veiksmų planus⁹, susijusius su AAP naudojimo rizikų mažinimu, ir 2014–2020 m. Kaimo plėtros programas, susijusias su AAP ir IKK, taip pat apklausėme 33 ūkininkus, atsitiktine tvarka atrinktus mūsų patikinimo pareiškimui.

⁸ AAP reglamento I priede apibrėžiamos geografinės zonos.

⁹ 18 peržiūrėtų nacionalinių veiksmų planų, pateiktų Komisijai iki 2019 m. birželio mėn.: Austrija, Belgija, Čekija, Kipras, Danija, Estija, Suomija, Prancūzija, Airija, Lietuva, Liuksemburgas, Malta, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovėnija, Ispanija ir Švedija.

Pastabos

Tausiam augalų apsaugos produktų naudojimui turėjo įtakos lėta pradžia

Pirmieji direktyvos įgyvendinimo veiksmai buvo uždelsti

12 2009 m. direktyvoje nustatytas tausaus AAP naudojimo pagrindas ir skatinama IKK, įskaitant alternatyvių metodų ir necheminių metodų naudojimą. Valstybės narės turėjo dvejus metus jai perkelti į nacionalinę teisę¹⁰.

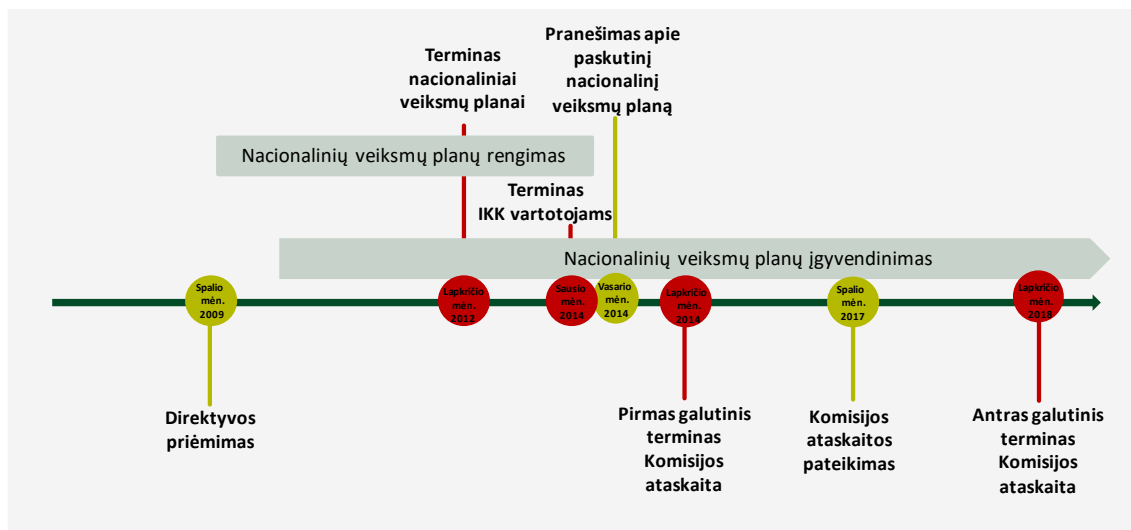
13 Komisija patikrino, ar direktyva buvo laiku perkelta į nacionalinę teisę, ir pradėjo pažeidimo nagrinėjimo procedūras prieš dvi valstybes nares¹¹, kurios iki 2012 m. dar nebuvo perkėlusios direktyvos. Tačiau Komisija netikrino, ar valstybės narės perkėlė šią direktyvą į nacionalinę teisę išsamiai ir teisingai. Pavyzdžiui, nustatėme, kad nors Prancūzija ėmėsi priemonių šiai direktyvai įgyvendinti, įskaitant IKK skatinimą, IKK reikalavimai nebuvo perkelti į Prancūzijos įstatymus.

14 Iki 2012 m. lapkričio 26 d. valstybės narės turėjo parengti nacionalinius veiksmų planus, kuriuose, be kita ko, būtų nurodyti jų kiekybiniai tikslai, uždaviniai ir terminai, susiję su AAP naudojimo rizikų ir poveikio mažinimu. **5 diagramoje** nurodomi pagrindiniai etapai ir direktyvos įgyvendinimo laikas.

¹⁰ Direktyvos 23 straipsnis.

¹¹ Bulgarija ir Liuksemburgas.

5 diagrama. Pagrindinių etapų galutiniai terminai ir įgyvendinimo laikas

Šaltinis: EAR, remiantis direktyva ir Komisijos dokumentais.

15 Nors tik trečdalis valstybių narių pateikė Komisijai savo nacionalinius veiksmų planus iki nustatyto termino, visos jos pateikė šiuos planus iki 2014 m. vasario mėn. Komisija visoms valstybėms narėms išsiuntė įspėjamuosius laiškus, nurodydama jų pirmųjų nacionalinių veiksmų planų trūkumus ir problemines sritis įgyvendinant direktyvą. Tik 2017 m. spalio mėn. Komisija pateikė Europos Parlamentui ir Tarybai¹² savo pirmąją ataskaitą, kurią turėjo pateikti 2014 m. lapkričio mėn.

16 Valstybės narės kas penkerius metus turi peržiūrėti ir prireikus atnaujinti savo nacionalinius veiksmų planus. Šios peržiūros galutiniai terminai priklauso nuo pradinių planų sudarymo laiko, t. y. apima laikotarpį nuo 2016 iki 2019 m., nes valstybės narės savo pradinius nacionalinius veiksmų planus Komisijai pateikė skirtingomis datomis. Beveik trys ketvirtadaliai valstybių narių vėlavo atlikti peržiūrą (vienuolika iš jų ilgiau nei vienais metais), atsižvelgiant į individualius terminus. Audito atlikimo metu Komisija rengė savo antrąją ataskaitą (kuri turėjo būti pateikta 2018 m. lapkričio mėn.) Europos Parlamentui ir Tarybai.

¹² Komisijos ataskaitą (COM(2017) 587 final) galima atsisiųsti iš jos svetainės: https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides_en.

Nuo 2016 m. Komisija ėmėsi aktyvesnių veiksmų

17 Nuo 2016 m. Komisija ėmėsi aktyvesnių veiksmų skatindama ir užtikrindama direktyvos įgyvendinimą. Komisijos iniciatyvos apima nacionalinių veiksmų planų vertinimą ir valstybių narių veiksmų įgyvendinant direktyvą stebėjimą.

18 Komisija išsiuntė klausimyną valstybėms narėms ir apėmė šešias iš jų, kad surinktų informaciją apie direktyvos įgyvendinimą. Apžvalginėje ataskaitoje¹³ apibendrinamos pagrindinės išvados, pateikiami gerosios patirties pavyzdžiai, pavyzdžiui, apie vandens apsaugą, mokymus ir IKK, bei nustatomos pagrindinės kliūtys, su kuriomis susiduria valstybės narės, įgyvendindamos direktyvą. Kelios valstybės narės pranešė apie sunkumus, susijusius su IKK tikrinimu, ir finansiškai perspektyvių, veiksmingų necheminių kontrolės metodų trūkumą, kuris sudaro kliūtis įgyvendinti IKK. 2018 m. Komisija perėjo nuo vizitų informacijos rinkimo tikslu prie atitikties auditų ir pradėjo teikti rekomendacijas bei reikalauti valstybių narių imtis taisomųjų veiksmų.

19 Komisija reguliariai kviečia valstybių narių institucijas į posėdžius aptarti šios direktyvos įgyvendinimo. Ji sukūrė tausaus AAP naudojimo interneto portalą, kuriame pateikiama pagrindinė informacija, nacionaliniai veiksmų planai ir nuorodos į oficialias valstybių narių svetaines¹⁴.

20 Mokslinių tyrimų ir inovacijų veikla yra svarbi siekiant užtikrinti, kad įgyvendinant IKK būtų prieinami alternatyvūs kenkėjų kontrolės metodai ir nedidelės rizikos AAP. ES remia mokslinius tyrimus, kuriais siekiama ekonomiškai pagrįstų alternatyvių kenkėjų kontrolės metodų. Į ES mokslinių tyrimų programą „Horizontas 2020“ įtraukiami kvietimai teikti pasiūlymus, susijusius su tausios piktžolių kontrolės strategijomis, priemonėmis ir technologijomis, AAP naudojimo alternatyvomis ir IKK. Europos inovacijų partnerystė žemės ūkio našumo ir tvarumo srityje stengiasi integruoti įvairius finansavimo srautus ir suburti ūkininkus, patarėjus, tyrėjus, žemės ūkio verslo atstovus, nevyriausybinės organizacijas ir kitus dalyvius kaip žemės ūkio inovacijų partnerius. Susijęs tinklas apjungia didelio masto mokslinių tyrimų ir inovacijų projektus, finansuojamus pagal programą „Horizontas 2020“, su mažesnėmis veiklos grupėmis, dirbančiomis nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis, siekiant užpildyti atotrūkį tarp mokslinių tyrimų ir praktikos bei paskatinti inovacijas augalų apsaugos srityje.

¹³ DG (SANTE) 2017–6291: „Overview Report Sustainable Use of Pesticides“, http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/overview_reports/details.cfm?rep_id=114.

¹⁴ https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides_en.

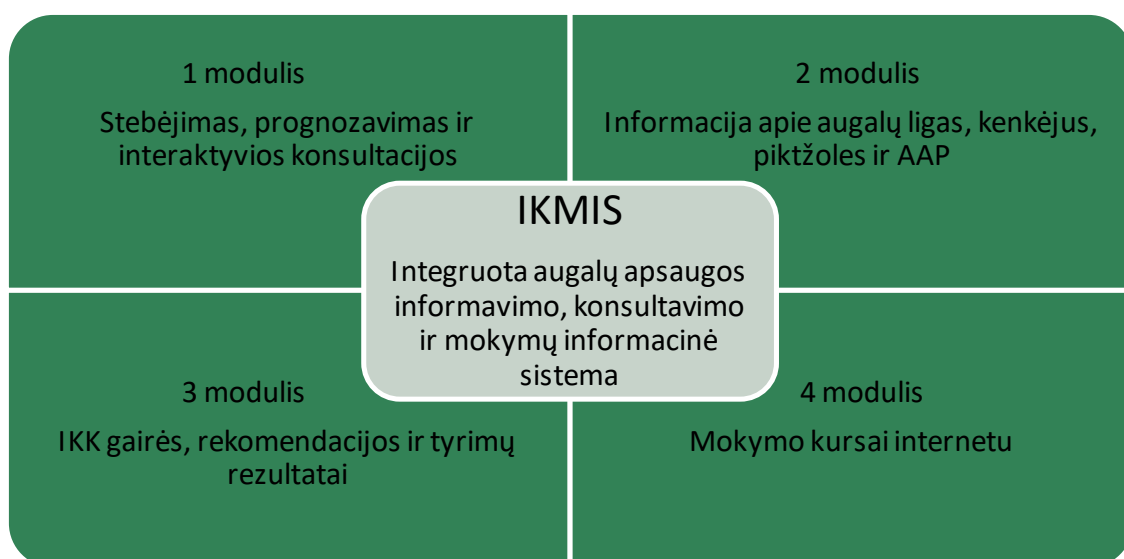
ES veiksmas teikiama mažai paskatų ūkininkams taikyti integruotą kenkėjų kontrolę

Komisija ir valstybės narės skatina IKK, tačiau vykdymo užtikrinimas yra silpnas

21 Viena svarbi priemonė siekiant tausaus AAP naudojimo yra IKK. ES taisyklėse IKK apibrėžiama kaip aštuonių bendrųjų principų rinkinys (žr. [III priedą](#)), kurio tikslas – pereiti prie cheminių AAP tik panaudojus kitus prevencinius, natūralius ar mažiau kenksmingus kenkėjų kontrolės metodus (taip pat žr. [3 diagramą](#)). Galimybė paminėti IKK AAP etiketėse yra informuotumo didinimo būdas. Apsilankymų valstybėse narėse metu nustatėme tik vieną požymių, tiesiogiai susijusių su IKK, pavyzdį: kai kuriose etiketėse Lietuvoje buvo nurodymai, kuriais siekta išvengti kenkėjų atsparumo nagrinėjamam AAP.

22 Komisija ir valstybės narės ėmėsi veiksmų informuotumui apie IKK didinti ir skleisti. Į visus peržiūrėtus nacionalinius veiksmų planus buvo įtraukta informacija apie mokymo veiklą, dalijimąsi žiniomis ir kenkėjų stebėjimo bei sprendimų priėmimo priemonės. Pavyzdžiui, kenkėjų stebėjimo ir ankstyvojo perspėjimo sistemos yra neatsiejama IKK dalis, nes jos padeda ūkininkams taikyti prevencines ir tikslingesnes kenkėjų kontrolės priemones. Komisija nustatė, kad dauguma valstybių narių (24) turėjo viešosiomis lėšomis finansuojamas kenkėjų ir ligų kontrolės prognozavimo, perspėjimo ir ankstyvosios diagnostikos sistemas. Pavyzdžiui, Lietuva sukūrė interaktyvią IT sistemą, apimančią įvairius paramos AAP naudotojams, taikant IKK, aspektus (žr. [6 diagramą](#)).

6 diagrama. Lietuvos IT sistema, kuria remiama IKK ir augalų apsauga

Šaltinis: EAR, remiantis IKMIS.

23 Pagal ES taisykles AAP naudotojai privalo taikyti bendruosius IKK¹⁵ principus, o valstybės narės savo nacionaliniuose veiksmų planuose turėjo aprašyti, kaip jos užtikrins, kad visi profesionalūs naudotojai¹⁶ IKK principus taikytų iki 2014 m. sausio mėn¹⁷. Komisija atkreipė dėmesį į trūkumus užtikrinant IKK taikymą pradiniuose nacionaliniuose veiksmų planuose ir savo 2017 m. ataskaitoje Europos Parlamentui ir Tarybai (žr. **15 dalį**) nurodė, kad valstybės narės turėtų parengti kriterijus, pagal kuriuos būtų galima įvertinti, ar ūkininkai jų taikė. Mūsų peržiūra parodė, kad daugumoje peržiūrėtų nacionalinių veiksmų planų (12 iš 18) nebuvo aprašyta, kaip valstybės narės užtikrina, kad visi profesionalūs naudotojai įgyvendintų bendruosius IKK principus.

24 2009 m. Komisija pasitelkė išorės rangovą, kuris parengtų rekomendacinį dokumentą¹⁸ IKK principams nustatyti. Dokumentu buvo siekiama padėti valstybėms narėms apsvarstyti IKK savo nacionaliniuose veiksmų planuose ir pateikiamos rekomendacijos, kaip stebėti, ar laikomasi taisyklių. Nepaisant to, nacionaliniuose veiksmų planuose daugiausia dėmesio skirta mokymui, konsultacinei veiklai ir informuotumui didinti, siekiant pagerinti supratimą apie IKK. Nacionaliniuose veiksmų planuose nebuvo nustatyti konkretūs reikalavimai dėl bendrųjų IKK principų pavertimo veiksmais, kuriuos būtų galima patikrinti praktiškai.

25 Profesionalūs AAP naudotojai turi vesti apskaitą apie savo naudojamus produktus ne trumpiau kaip trejus metus¹⁹. Pagal IKK principą Nr. 8 reikalaujama, kad jie tikrintų, ar jų augalų apsaugos priemonės taikomos sėkmingai, remiantis AAP naudojimo apskaita ir kenkėjų stebėjimu. ES nereikalaujama, kad naudotojai vestų apskaitą apie kitus IKK veiksmus, ir Komisija paragino valstybės nares nustatyti tokius įsipareigojimus nacionalinėje teisėje. Juos nustatė tik kelios valstybės narės (žr. pavyzdį **1 langelyje**).

¹⁵ AAP reglamento 55 straipsnyje nurodyta, kad AAP naudojimas turi atitikti direktyvą, visų pirma bendruosius IKK principus, išdėstytus direktyvos 14 straipsnyje ir III priede.

¹⁶ Direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje „profesionalus naudotojas“ apibrėžiamas kaip asmuo, naudojantis pesticidus atlikdamas savo profesinę veiklą.

¹⁷ Direktyvos 14 straipsnio 4 dalis.

¹⁸ IKK principų nustatymo rekomendacinio dokumento projektas (07.0307/2008/504 015/ETU/B3).

¹⁹ AAP reglamento 67 straipsnis.

1 langelis.

Airijos ūkininkai tvarko IKK apskaitą

Airijoje visi profesionalūs naudotojai privalo vesti apskaitą, kad įrodytų IKK įgyvendinimą²⁰. Ūkininkai registruoja priešastis AAP naudojimui, pateikdami informaciją, pavyzdžiui, apie esamo kenkėjo tipą, prevencines priemones, kurių imtasi, atsparumo valdymą, taikomas ribas ir žalą pasėliams.

26 Per 2018 ir 2019 m. valstybių narių auditus Komisija nustatė IKK vykdymo užtikrinimą kaip trūkumą. Dauguma mūsų apklaustų ūkininkų (27 iš 33) teigė, kad yra susipažinę su IKK ir taiko šiuos principus savo ūkiuose; tai rodo, kad ūkininkai yra pakankamai gerai informuoti apie šią koncepciją. Tačiau valstybės narės, kuriose lankėmės, negalėjo patvirtinti, kokia dalis naudotojų laikosi IKK principų, ir jos neregistruoja šių duomenų patikrinimų metu. Reikalavimų laikymosi vertinimui reikalinga kompetencija, ir tokius vertinimus atlikti sunku, nes tai priklauso nuo pasėlio, dirvožemio tipo, ūkio dydžio ir išorinių veiksnių, tokių kaip oras ir kenkėjų rūšis.

27 Reikalaujama, kad valstybės narės nustatytų sankcijų už AAP taisyklių pažeidimus taisykles. Iš trijų valstybių narių, kuriose lankėmės, tik Nyderlandai buvo apibrėžę su IKK susijusias sankcijas. Komisijos atlikti auditai ir mūsų valstybių narių vizitai neatskleidė gerų pavyzdžių, kaip patikrinti, ar ūkininkai taiko IKK principus. Žr. **2 langelį**, kuriame pateikta pavyzdžių iš valstybių narių, kuriose lankėmės.

²⁰ 2012 m. įstatymo lydimasis teisės akto Nr. 155 14 straipsnis. 2012 m. Europos Bendrijų (tausiojo pesticidų naudojimo) taisyklės.

2 langelis.

Tik nedaugelis valstybių narių tikrina IKK principų taikymą

Prancūzijoje AAP patikrinimai apima stebėjimo metodų ir priemonių taikymą bei tai, ar ūkininkai naudoja biologinius AAP ir metodus, kuriais siekiama sumažinti cheminių AAP naudojimą, tačiau už susijusius neatitikimus sankcijos nebuvo apibrėžtos.

Lietuvoje inspektoriai užpildo IKK klausimyną, kad surinktų informaciją apie ūkininkų žinias ir praktinį IKK įgyvendinimą. Jei įmanoma, inspektoriai patikrina atsakymus pagal patvirtinamuosius dokumentus ir kitus įrodymus. Tačiau jie nevertina, kaip laikomasi IKK principų, todėl nenustato IKK reikalavimų pažeidimų ir netaiko sankcijų.

Nyderlanduose inspektoriai tikrina, ar AAP naudotojai užregistravo su IKK susijusius aspektus „augalų apsaugos stebėjimo žurnale“, kurį naudotojai gali vesti bet kokia pasirinkta forma. Tačiau tikrindami susijusius dokumentus inspektoriai netikrina turinio. Olandijos taisyklėse nustatytos baudos už augalų apsaugos stebėjimo žurnalo nepildymą, tačiau praktiškai 2017 m. institucijos netaikė jokių baudių, nepaisant to, kad 20 % patikrintų naudotojų neatitiko reikalavimų.

Bendra žemės ūkio politika menkai prisideda įgyvendinant IKK

28 Komisijoje Žemės ūkio ir kaimo plėtros generalinis direktoratas yra atsakingas už bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP). BŽŪP apima priemones, kuriomis gali būti remiamas ūkininkų tvarus AAP naudojimas. Pavyzdžiui:

- valstybės narės turi sukurti ūkių konsultavimo sistemas, kurios teiktų patarimus visiems ūkininkams, taip pat ir dėl IKK;
- ūkininkai, turintys daugiau kaip 15 hektarų ariamosios žemės ir gaunantys tiesiogines išmokas, turėtų 5 % šios žemės skirti ekologiniu požiūriu svarbioms vietovėms ir nuo 2018 m. šiose vietovėse nenaudoti AAP;
- specialiomis vaisių ir daržovių sektoriaus programomis skatinamas IKK naudojimas.

29 Be to, valstybės narės gali naudoti BŽŪP priemones, finansuojamas iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai, kad skatintų tausų AAP naudojimą, įskaitant IKK. Tokios priemonės apima agrarinės aplinkosaugos ir klimato įsipareigojimus, pagal kuriuos valstybės narės gali skirti išmokas už indėlių (AAP ir / arba trąšų) valdymą ir darnaus ūkininkavimo praktiką integruoto ūkininkavimo sąlygomis. Be to, valstybės

narės BŽŪP gali naudoti remdamos ekologinį ūkininkavimą, kuris direktyvoje įvardijamas kaip „kenkėjų kontrolė naudojant mažai pesticidų“²¹. Ekologinio ūkininkavimo plotų dalis sudaro 7 % visos ES žemės ūkio paskirties žemės²². Kitos susijusios priemonės apima paramą investicijoms į, pavyzdžiui, tiksliojo ūkininkavimo įrangą. Valstybės narės planuoja konkrečias kaimo plėtros programų priemones.

30 Skiriant daugumą BŽŪP išmokų taikoma „kompleksinė parama“²³. Kompleksinė parama – tai mechanizmas, susiejantis BŽŪP išmokas su ūkininkų gebėjimu laikytis pagrindinių aplinkos, maisto saugos, gyvūnų ir augalų sveikatos bei gerovės standartų, taip pat reikalavimo išlaikyti žemę geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės. BŽŪP išmokų susiejimas su teisiniais reikalavimais gali padėti įgyvendinti šias taisykles.

31 Valstybės narės privalo patikrinti, ar laikomasi kompleksinės paramos taisyklių, ir atlikti patikrinimus vietoje bent 1 % ūkių, gaunančių BŽŪP išmokas. Kompleksinė parama nereiškia, kad BŽŪP išmokos priklauso nuo šių pagrindinių standartų laikymosi, tačiau valstybės narės taiko administracines nuobaudas jų nesilaikantiems išmokų gavėjams. Praktikoje administracinės nuobaudos reiškia išmokų sumažinimą ne daugiau nei 5 % už pažeidimus dėl aplaidumo. Pakartotiniai pažeidimai gali užtraukti didesnes nuobaudas, o jei pažeidimas yra tyčinis, išmokos gali būti sumažintos 20 % ar daugiau²⁴.

32 Skiriant kompleksinę paramą pagal 2014–2020 m. BŽŪP reikalaujama, kad AAP naudotojai laikytųsi etiketėse nurodytų sąlygų ir atsižvelgtų į vietos sąlygas²⁵, tačiau tai neapima direktyvos, įskaitant IKK principų taikymą. Tausiam AAP naudojimui taip pat svarbūs kiti kompleksinės paramos reikalavimai, pavyzdžiui, apsaugos ruožai ir

²¹ Direktyvos 14 straipsnio 1 dalyje daroma nuoroda į ekologinį ūkininkavimą pagal 2007 m. birželio 28 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo.

²² 2017 m., remiantis Eurostato statistiniais duomenimis, kuriuos galima rasti adresu https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Organic_farming_statistics.

²³ 2014–2020 m. taisyklės dėl kompleksinės paramos reikalavimų apibrėžtos 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1306/2013 dėl bendros žemės ūkio politikos finansavimo, valdymo ir stebėsenos 93 straipsnyje ir II priede.

²⁴ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1306/2013 dėl bendros žemės ūkio politikos finansavimo, valdymo ir stebėsenos 91, 96 ir 99 straipsniai.

²⁵ 10 teisės aktais nustatytas valdymo reikalavimas „Augalų apsaugos produktai“: AAP reglamento 55 straipsnio pirmas ir antras sakiniai.

požeminio vandens apsauga. Palyginimui, norėdami gauti tiesiogines išmokas Šveicarijoje, ūkininkai turi pateikti „ekologinio veiksmingumo įrodymus“²⁶, panašius į bendruosius IKK principus, apibrėžtus direktyvoje. Atlikdamos patikrinimus, Šveicarijos institucijos tikrina reikalavimus, susijusius su dirvožemio apsauga ir biologinės įvairovės skatinimu, kenkėjų ribų nustatymu ir registravimu, tinkamu AAP pasirinkimu ir naudojimo pagrindimu bei sėjomaina daugiau nei tris hektarus ariamosios žemės turinčių ūkininkų atveju.

33 AAP reglamento 35 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad IKK principai turėtų būti įtraukti į kompleksinę paramą. 2014–2020 m. BŽŪP laikotarpio pradžioje įstatymų leidėjas²⁷ paragino Komisiją, kai visos valstybės narės įgyvendins direktyvą ir bus nustatyti tiesiogiai ūkininkams taikomi įpareigojimai, pasiūlyti iš dalies pakeisti BŽŪP taisykles, kad į jas būtų įtrauktos atitinkamos direktyvos dalys, susijusios su kompleksine parama. Komisija nepateikė tokio pasiūlymo dėl 2014–2020 m. BŽŪP.

34 Komisijos pasiūlyme dėl BŽŪP po 2020 m. siūloma išplėsti su BŽŪP išmokų ir su AAP susijusių teisės aktuose nustatytų reikalavimų („sąlygiškumo“²⁸) susiejimą. Tai iš dalies apimtų tausų naudojimą, tačiau į jį nebūtų įtraukti IKK principai. Naujasis 13 teisės aktais nustatytas valdymo reikalavimas būtų susijęs su direktyva ir apimtu, AAP atveju, sertifikavimo sistemų sukūrimą, įrangos patikrinimą, naudojimo apribojimus saugomose teritorijose ir tvarkymą bei saugojimą. Norint išsaugoti dirvožemio potencialą, pagal siūlomą 8 „geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės“ sąlygą reikėtų taikyti sėjomainą.

35 Siūlomas „sąlygiškumas“, kaip ir dabartinis „kompleksinės paramos“ mechanizmas, nereiškia, kad BŽŪP išmokos priklauso nuo šių taisyklių laikymosi. Vietoj to, valstybės narės taikytų administracines nuobaudas paramos gavėjams, kurie neatitinka šių reikalavimų. BŽŪP išmokų susiejimas su IKK taikymu gali padėti užtikrinti, kad ūkininkai jas praktiškai įgyvendintų.

²⁶ Tai numatyta Šveicarijos dekreto dėl tiesioginių išmokų 11–25 straipsniuose (Ordonnance sur les paiements directs versés dans l’agriculture (Ordonnance sur les paiements directs, OPD; RS 910.13) du 23 octobre 2013).

²⁷ Prie Reglamento (ES) Nr. 1306/2013 pridėtas Europos Parlamento ir Tarybos bendras pareiškimas dėl kompleksinio paramos susiejimo.

²⁸ Pasiūlymo dėl BŽŪP strateginių planų reglamento (COM(2018) 392) 11 straipsnis ir III priedas.

Necheminiai metodai tobulinami, tačiau nedidelės rizikos AAP yra mažai

36 Vis daugiau dėmesio skiriama necheminiams metodams, ir daugelyje valstybių narių informuojama apie tokias sąvokas kaip biologinė kontrolė (Prancūzija) ir biologiniai pesticidai (Nyderlandai). Direktyvoje nurodyta, kad taikant IKK skatinama taikyti natūralią kenkėjų kontrolę²⁹, ir IKK principai reiškia, kad pirmenybė turėtų būti teikiama ne cheminiams, o biologiniams metodams³⁰. Jei įmanoma, pirmenybė turėtų būti teikiama necheminiams metodams³¹, kurie apibrėžiami kaip alternatyvūs metodai, įskaitant biologinę kenkėjų kontrolę³². ES teisės aktuose taip pat nurodomi biologiniai produktai³³, tačiau jie neapima biologinės kenkėjų kontrolės ar biologinių produktų apibrėžties.

37 ES nedidelės rizikos AAP sąvokoje pagrindinis dėmesys skiriamas rizikai, tačiau patvirtinimo procedūroje svarbus veikliosios medžiagos pobūdis. Pavyzdžiui, norint įvertinti mikroorganizmus, reikia kitokių duomenų nei cheminėms medžiagoms įvertinti. ES taisyklės apima atskirus duomenų reikalavimus ir mikroorganizmų³⁴ įvertinimo principus, ir Komisija sudarė darbo grupę duomenų reikalavimams ir vertinimo principams įvertinti siekiant juos atnaujinti.

38 Nors daugumoje nedidelės rizikos AAP yra mikroorganizmų, daugelis „biologinių“ AAP nėra priskiriami nedidelės rizikos kategorijai. Pavyzdžiui, Prancūzijoje nuo 2019 m. birželio mėn. buvo leista naudoti 481 AAP kaip biologinės kontrolės produktus, o 23 – kaip nedidelės rizikos AAP. Viena priežasčių yra ta, kad daugelyje biologinės kontrolės AAP yra veikliųjų medžiagų, patvirtintų prieš įtraukiant nedidelės rizikos sąvoką į ES

²⁹ Direktyvos 3 straipsnio 6 dalis.

³⁰ Bendrųjų IKK principų 4 principas (žr. *III priedą*).

³¹ Direktyvos 14 straipsnio 1 dalis.

³² Direktyvos 3 straipsnio 8 dalis.

³³ Pavyzdžiui, AAP reglamento 77 straipsnyje nurodyta, kad Komisija gali priimti rekomendacinius dokumentus dėl paraiškos turinio, susijusio su mikroorganizmais, feromonais ir biologiniais produktais.

³⁴ 2013 m. kovo 1 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 283/2013, kuriuo nustatomi duomenų apie veikliąsias medžiagas pateikimo reikalavimai, ir 2013 m. kovo 1 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 284/2013, kuriuo nustatomi duomenų apie augalų apsaugos produktus pateikimo reikalavimai.

teisės aktus³⁵, tačiau patvirtinimo procesas taip pat rodo, kad ne visos necheminės veikliosios medžiagos atitinka nedidelės rizikos kriterijus.

39 2019 m. rugsėjo mėn. ES buvo 487³⁶ veikliosios medžiagos, patvirtintos naudoti augalų apsaugos produktuose, tačiau tik 16 (3 %) iš jų patvirtintos kaip nedidelės rizikos. Komisija nustatė, kad 57 iš patvirtintų veikliųjų medžiagų yra galimai nedidelės rizikos³⁷, ir teikė pirmenybę jų patvirtinimo atnaujinimui, palyginti su kitomis veiklosiomis medžiagomis³⁸. Komisija ir daugelis valstybių narių skatina naudoti nedidelės rizikos AAP. Tačiau Prancūzijoje tokios skatinimo priemonės (pavyzdžiui, komercinės reklamos draudimo netaikymas) yra nukreiptos į biologinę kontrolę, o ne į nedidelės rizikos AAP. Kai kurie iš mūsų apklaustų ūkininkų (14 iš 33) buvo girdėję apie nedidelės rizikos AAP, tačiau jų nenaudojo. Visi apklausti ūkininkai, priešingai, buvo girdėję apie (arba naudojo) biologinius, fizinius (mechaninius) ar kitus necheminius kenkėjų kontrolės metodus.

40 Ne visi AAP, grindžiami 16 nedidelės rizikos veikliųjų medžiagų, yra registruoti kaip nedidelės rizikos produktai. Viena iš priežasčių yra ta, kad AAP, be veikliųjų medžiagų, turi ir kitų sudedamųjų dalių, vadinamų koformuliantais. Norint, kad AAP būtų užregistruotas kaip nedidelės rizikos AAP, visi koformuliantai turi „nekelti susirūpinimo“. Kita priežastis yra ta, kad kai kuriems AAP yra taikomos „specifinės rizikos mažinimo priemonės“³⁹, kurios atliekant rizikos vertinimą buvo nustatytos kaip būtinos. Rizikos mažinimo priemonėmis siekiama kuo labiau sumažinti AAP poveikį žmonėms ir aplinkai, pavyzdžiui, dėvint apsaugines priemones, tokias kaip pirštinės, arba išlaikant apsaugos zoną. „Bendrosios rizikos mažinimo priemonės“ yra laikomos įprastomis atsargumo priemonėmis ir netrukdo AAP būti registruotiems kaip nedidelės rizikos AAP.

41 Mūsų audito darbas rodo, kad aplankytos valstybės narės kartais vertina rizikos mažinimo priemones skirtingai. Pavyzdžiui, Nyderlanduose du AAP, kurių sudėtyje yra nedidelės rizikos veikliosios medžiagos geležies fosfato, nebuvo registruoti kaip nedidelės rizikos AAP, nes manyta, kad būtina dėvėti apsaugines pirštines. Nyderlandų

³⁵ Nedidelės rizikos sąvoka buvo įtraukta priėmus AAP reglamentą, o pirmoji nedidelės rizikos veiklioji medžiaga buvo patvirtinta 2015 m.

³⁶ ES pesticidų duomenų bazė, atsisiųsta 2019 m. rugsėjo 9 d.

³⁷ Komisijos pranešimas dėl galimai nedidelės rizikos veikliųjų medžiagų, patvirtintų naudoti augalų apsaugai, sąrašo (2018/C 265/02).

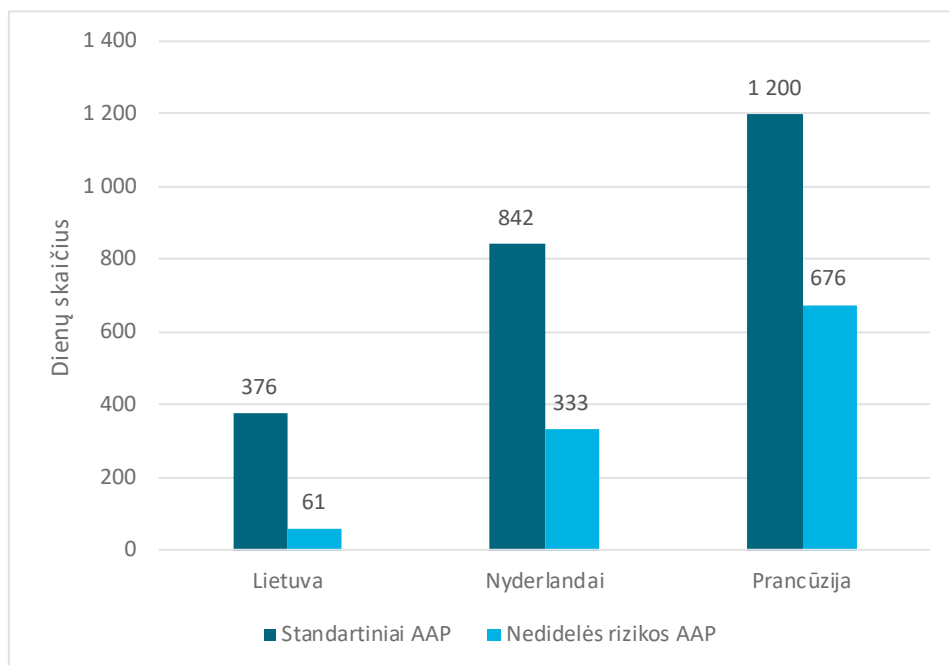
³⁸ AIR IV atnaujinimo programa.

³⁹ AAP reglamento 47 straipsnis.

institucijos manė, kad tai yra specifinė rizikos mažinimo priemonė. Prancūzija ir Lietuva registravo abu AAP kaip nedidelės rizikos AAP. Ženklinimo reikalavimai apima apsauginių pirštinių dėvėjimą, tačiau valstybių narių valdžios institucijos tai laiko įprasta atsargumo priemone. ES taisyklėse neapibrėžta, kas laikoma „specifine rizikos mažinimo priemone“ (priešingai nei „bendroji rizikos mažinimo priemonė“), ir rekomendacijų šiuo klausimu nėra.

42 ES taisyklėse numatytas paspartintas nedidelės rizikos AAP registravimo grafikas. Trijų valstybių narių, kuriose lankėmės, duomenys rodo, kad nedidelės rizikos AAP registravimo procedūra yra spartesnė nei „standartinių“ AAP (žr. **7 diagramą**).

7 diagrama. Vidutinė registravimo procedūros trukmė 2015–2018 m.

Pastaba: skaičius parodo vidutinį laiką nuo paraiškos pateikimo iki registravimo dienos. Tai neatspindi teisinių terminų laikymosi, nes tam tikros rūšies veiklai registravimo procedūros metu šie terminai netaikomi. „Standartinių“ AAP duomenys yra pagrįsti zoninėmis registravimo procedūromis, kuomet valstybė narė buvo atsakinga valstybė narė (valstybė narė pranešėja).

Šaltinis: EAR, remiantis valstybių narių 2015–2018 m. duomenimis.

43 Kad padidintų ūkininkų prieinamumą prie nedidelės rizikos AAP ir paskatintų IKK, 2016 m. Taryba pritarė įgyvendinimo planui siekiant padidinti nedidelės rizikos augalų apsaugos produktų prieinamumą ir paspartinti integruotosios kenkėjų kontrolės įgyvendinimą. Plane nustatyta 40 veiksmų, skirtų Komisijai, valstybėms narėms ir išorės suinteresuotiesiems subjektams. Veiksmai, skirti nedidelės rizikos AAP, buvo nukreipti į registravimo procedūros paspartinimą, galimybę taikyti mažesnius mokesčius ir rekomendacijų teikimą. Tvarios augalų apsaugos ekspertų grupė pažangos ataskaitoje

aptarė įgyvendintus veiksmus⁴⁰. Įgyvendinimo planas padidino valstybių narių, Komisijos ir suinteresuotųjų subjektų informuotumą apie nedidelės rizikos sąvoką, tačiau nedidelės rizikos AAP skaičius tebėra nedidelis.

Komisija pradėjo vertinti augalų apsaugos produktų naudojimo rizikos rodiklius ES mastu tik 2019 m.

Valstybės narės stebi veikliąsias medžiagas vandenyje, tačiau ES mastu nėra duomenų apie AAP naudojimą

44 Aplinkos stebėjimas yra būtinas siekiant patvirtinti, kad naudojant AAP neatsiranda nepriimtinas poveikis ar neiškyla rizikos aplinkai. Aplinkos stebėjimas numato įspėjimo sistemą ir papildo rizikos vertinimą, atliekamą registravimo procedūros metu⁴¹.

45 Valstybės narės gali reikalauti, kad AAP gamintojai stebėtų registruotų AAP poveikį⁴². Komisija nėra parengusi tokios stebėjimo apžvalgos. Praktiškai valstybės narės daugiausia vykdo aplinkos stebėjimą pagal kitus teisės aktus, įskaitant ES vandens stebėjimo taisyklę⁴³. Valstybės narės privalo stebėti kai kurias veikliąsias medžiagas ir jų likučius požeminiame, paviršiaus ir geriamajame vandenyje.

46 ES nustato medžiagas, kurias valstybės narės turėtų stebėti paviršiniame vandenyje; 36 iš jų yra veikliosios medžiagos, o dešimt jų šiuo metu yra patvirtintos

⁴⁰ 2019 m. kovo mėn. Pažangos ataskaita dėl įgyvendinimo plano siekiant padidinti nedidelės rizikos augalų apsaugos produktų prieinamumą ir paspartinti integruotosios kenkėjų kontrolės įgyvendinimą.

⁴¹ 2017 m. spalio 10 d. Komisijos pranešimas. Gairės dėl pesticidų naudojimo poveikio žmonių sveikatai ir aplinkai stebėjimo ir tyrimo pagal Direktyvos 2009/128/EB, nustatančios Bendrijos veiksmų pagrindus siekiant tausiojo pesticidų naudojimo (toliau – Tausiojo pesticidų naudojimo direktyva), 7 straipsnio 3 dalį.

⁴² AAP reglamento 67 straipsnio 2 dalis.

⁴³ 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/60/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus; 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/105/EB dėl aplinkos kokybės standartų vandens politikos srityje; 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/118/EB dėl požeminio vandens apsaugos nuo taršos ir jo būklės blogėjimo ir 1998 m. lapkričio 3 d. Tarybos direktyva 98/83/EB dėl žmonėms vartoti skirtos vandens kokybės.

naudojimui AAP⁴⁴. Valstybės narės turi stebėti kitas nei ES teisės aktuose nurodytas medžiagas, jei jų išmetama dideliais kiekiais. Pavyzdžiui, Nyderlandai turi išsamią vandens stebėjimo sistemą ir papildo ES apibrėžtų medžiagų stebėjimą, stebėdami dar 16 papildomų veikliųjų medžiagų, kurios jų paviršiniuose vandenyse laikomos problemiškomis (iš jų 12 šiuo metu yra patvirtintos naudoti AAP ES).

47 ES taisyklėse neapibrėžiamos veikliosios medžiagos, stebėtinios dirvožemyje⁴⁵; tačiau Komisija neseniai paėmė dirvožemio pavyzdžius kaip žemės naudojimo tyrimo dalį. Jungtinis tyrimų centras išanalizuos šiuos pavyzdžius⁴⁶.

48 Valstybės narės renka AAP pardavimų ir naudojimo žemės ūkyje statistinius duomenis. Pagal ES teisės aktus jos privalo kasmet rinkti duomenis apie veikliąsias medžiagas, esančias parduodamuose AAP, ir rinkti statistinius duomenis apie AAP naudojimą žemės ūkyje pasirinktiems pasėliams ataskaitiniu laikotarpiu kas penkerius metus⁴⁷. Valstybės narės perduoda Eurostatui statistinius duomenis apie kiekvieną veikliąją medžiagą. Pagal ES taisykles dėl statistinių duomenų konfidencialumo, konfidencialūs duomenys gali būti naudojami tik statistikos tikslais⁴⁸, o išsamūs statistiniai duomenys negali atskleisti „statistinių vienetų“ (šiuo atveju – atskirų AAP gamintojų ar naudotojų) tapatybės. Tačiau, aptariant AAP, ES teisės aktai yra dar griežtesni, nes Eurostatas, prieš skelbdamas veikliąsias medžiagas, turi jas konkrečiai

⁴⁴ 29 iš šių medžiagų valstybės narės taip pat turi atitikti aplinkos kokybės standartus, apibrėžtus 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/105/EB dėl aplinkos kokybės standartų vandens politikos srityje, iš dalies pakeistos 2013 m. rugpjūčio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/39/ES dėl prioritetinių medžiagų vandens politikos srityje, I priede. Kitos septynios medžiagos yra apibrėžtos 2018 m. birželio 5 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimo (ES) 2018/840, kuriuo sudaromas medžiagų, stebėtinų Sąjungos mastu vykdant vandens politiką, sąrašas (stebėjimo sąrašas), priede.

⁴⁵ Tarybos direktyvoje 86/278/EEB dėl aplinkos, ypač dirvožemio, apsaugos naudojant žemės ūkyje nuotekų dumblą (5 ir 9 straipsniai bei IA ir IIB priedai) nustatytas sunkiųjų metalų, taip pat ir vario, stebėjimas. Kai kuriose veikliose medžiagose AAP yra vario.

⁴⁶ LUCAS 2018; dirvožemio analizės rezultatus tikimasi gauti iki 2021 m.

⁴⁷ Reglamento (EB) Nr. 1185/2009 3 straipsnis.

⁴⁸ 2009 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 223/2009 dėl Europos statistikos.

apibendrinti⁴⁹, ir neleidžiama skelbti išsamių statistinių duomenų ar jais dalytis su kitais generaliniais direktoratais.

49 Viešai skelbiami ES AAP statistiniai duomenys yra susiję su veikliosiomis medžiagomis, esančiomis parduodamuose AAP. Remiantis pirmiau minėtais ES teisės aktais, jie suskirstomi į pagrindines grupes, tokias kaip insekticidai, fungicidai ir herbicidai. Tai reiškia, kad, pavyzdžiui, Komisija negali skelbti informacijos apie atskiras veikliąsias medžiagas arba apie medžiagų, patvirtintų kaip nedidelės rizikos, dalį.

50 Kai kuriose šalyse (pavyzdžiui, Prancūzijoje) atskirų veikliųjų medžiagų pardavimų duomenys yra viešai prieinami. Komisija pritaria, kad būtų skelbiami visų atskirų veikliųjų medžiagų, kurioms netaikomas statistinis konfidencialumas, pardavimų duomenys⁵⁰.

51 Eurostatas iki šiol nepaskelbė kiekvienos valstybės narės surinktų ES masto statistinių duomenų apie AAP naudojimą. Nuo 2015 m. kas penkerius metus valstybės narės Komisijai (Eurostatui) siunčia statistinius duomenis apie AAP naudojimą žemės ūkyje⁵¹. Valstybės narės privalo bet kuriuo metu per penkerių metų laikotarpį rinkti statistinius duomenis apie AAP naudojimą žemės ūkyje ataskaitiniu 12 mėnesių laikotarpiu, kurį pasirenka valstybė narė. Valstybės narės taip pat pasirenka kultūrinius augalus, kuriuos reikia stebėti, o tai reiškia, kad valstybių narių duomenys nėra palyginami. Dėl gausios kultūrinių augalų įvairovės ir ataskaitinių laikotarpių, kuriuos valstybės narės pasirenka naudoti savo statistikai, Eurostatas negalėjo naudingai apibendrinti ir palyginti duomenų, todėl nusprendė skelbti tik tam tikrus su naudojimu susijusius duomenis⁵².

52 Duomenys apie kiekvienos veikliosios medžiagos pardavimus (užuot skirsčius jas į grupes, kaip šiuo metu reikalaujama pagal ES taisykles) galėtų padėti pasirinkti medžiagas, kurias reikia stebėti, ir pagerinti aplinkos stebėjimą. Geresnė AAP naudojimo statistika galėtų padėti aiškinti stebėjimo rezultatus, o šie rezultatai būtų reikšmingesni įvertinant užregistruotų AAP rizikas. Išsamesni statistiniai duomenys

⁴⁹ Reglamento Nr. 1185/2009 3 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad Komisija, prieš skelbdama duomenis, turi juos suskirstyti į iš anksto apibrėžtas grupes ir kategorijas.

⁵⁰ Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Reglamento (EB) Nr. 1185/2009 įgyvendinimo, COM(2017) 109.

⁵¹ Reglamento (EB) Nr. 1185/2009 II priedas.

⁵² Eurostato (2019 m.) tyrimų dokumentas. Statistika apie Europos Sąjungos žemės ūkyje naudojamus pesticidus (ESTAT E1/AES/2019/RP/1).

padėtų Sveikatos ir maisto saugos generaliniam direktoratui sekti rinkos tendencijas ir analizuoti galimą sprendimų dėl patvirtinimo poveikį. Tai taip pat galėtų padėti rengti naudingesnius bendros rizikų, susijusių su AAP naudojimu, vertinimus.

ES masto AAP rizikos rodiklių naudingumas yra ribotas

53 ES politiniu pagrindu siekiama „tausaus pesticidų naudojimo, sumažinant dėl jų naudojimo kylančias rizikas ir poveikį žmonių sveikatai bei aplinkai“. Tačiau joje neapibrėžiamas „tausus naudojimas“, o tikslas „sumažinti dėl jų naudojimo kylančias rizikas ir poveikį“ nėra paverčiamas konkrečiu kiekybiniu ES tikslu. Nustatyti konkrečius ir išmatuojamus tikslus bei uždavinius yra naudinga norint įvertinti politikos veiksmingumą, atsižvelgiant į norimą rezultatą.

54 Kad pasiektų direktyvos tikslus, valstybės narės turi įtraukti kiekybinius tikslus bei uždavinius į savo nacionalinius veiksmų planus. Vertinimo metu Komisija pastebėjo didelius pradinių nacionalinių veiksmų planų kokybės skirtumus ir trūkumus nustatant išmatuojamus tikslus. Peržiūrėjus 18 pataisytų nacionalinių veiksmų planų paaiškėjo, kad dvylikoje iš jų numatyti veiksmais arba atitiktimi pagrįsti kiekybiniai tikslai ir uždaviniai. Nedaugelyje iš jų (2 iš 18) yra nustatyti bendri kiekybiniai tikslai arba uždaviniai, kuriais siekiama sumažinti AAP naudojimą ar su juo susijusias rizikas.

55 ES masto rizikos rodikliai yra būtini norint įvertinti pažangą įgyvendinant pagrindinę direktyvos tikslą – sumažinti AAP naudojimo rizikas ir poveikį. Rizikos vertinimas yra sudėtingas, nes AAP sukeltos rizikos skiriasi priklausomai nuo keleto veiksnių, visų pirma nuo jų veikliųjų medžiagų, taip pat nuo jų sudėties, naudojimo normos (t. y. kiekio viename hektare ir naudojimo dažnio) ir to, kur, kada ir kaip naudotojai jas naudoja praktikoje. Reikia suderinti ES masto rizikos rodiklius, kad būtų galima palyginti valstybes nares ir prasmingai įvertinti ES politiką.

56 Direktyvoje reikalaujama, kad valstybės narės apskaičiuotų suderintus rizikos rodiklius, nustatytų tam tikrų veikliųjų medžiagų naudojimo tendencijas ir prioritetus, kuriems reikia skirti ypatingą dėmesį. Tačiau pačioje direktyvoje tokie suderinti rizikos rodikliai nėra nustatyti; teisės aktų leidėjas ją priėmė 2009 m. su tuščiu priedu („IV priedas. Suderinti rizikos rodikliai“).

57 Kai kurios valstybės narės parengė nacionalinius rizikų ir poveikio įvertinimo rodiklius. Tokie nacionaliniai rodikliai yra naudingi atliekant pažangos vertinimą siekiant valstybių narių tikslų ir uždavinių, tačiau nėra palyginami visose valstybėse

narėse, todėl suderinti rizikos rodikliai yra naudingi norint įvertinti riziką ir poveikį ES mastu.

58 Pirmieji Komisijos bandymai parengti rodiklius buvo nesėkmingi dėl duomenų stygiaus. 2018 m. Komisija pasiūlė du suderintus rizikos rodiklius, kurie įsigaliojo 2019 m. birželio mėn.⁵³ Šiais dviem rodikliais siekiama įvertinti kiekvienos valstybės narės ir ES masto bendros AAP naudojimo rizikos tendencijas. 2019 m. lapkričio mėn. savo interneto svetainėje Komisija paskelbė retrospektyvius rizikos rodiklių skaičiavimus nuo 2011 m.⁵⁴ Tai reiškia, kad Komisija pirmą kartą vertina AAP naudojimo rizikas ES mastu, praėjus dešimčiai metų nuo direktyvos priėmimo.

59 Nei viename iš rodiklių neatsižvelgiama į tai, kaip, kur ir kada naudojami šie AAP, kadangi Komisija neturi šios informacijos. Vienas rodiklis yra pagrįstas AAP pardavimų statistiniais duomenimis, o kitas – registracijų skubos tvarka skaičiumi. Jei kenkėjai kelia pavojų, kurio negalima sustabdyti jokių kitu pagrįstu būdu, valstybės narės gali registruoti augalų apsaugos produktus skubos tvarka, netaikydamos standartinės registravimo procedūros. Registravimas skubos tvarka gali būti susijęs su AAP, jau leidžiamais naudoti kitoms reikmėms, arba su AAP, kurių sudėtyje yra patvirtintų veikliųjų medžiagų, kurios dar nėra užregistruotos konkrečioje valstybėje narėje, atliekančioje registravimą skubos tvarka.

60 Pagal abu rodiklius veikliosios medžiagos yra suskirstytos į keturias grupes, vadovaujantis AAP reglamentu („nedidelės rizikos“, „standartinės“, „keistinos medžiagos“ ir „nepatvirtintos“) su skirtingais svertiniais koeficientais (žr. iliustraciją **8 diagramoje**). Veikliųjų medžiagų, kurios yra „keistinos medžiagos“, turinčių AAP atveju valstybės narės turi uždrausti ar apriboti registravimą, kai yra mažiau kenksmingų alternatyvų⁵⁵. Tuo siekiama skatinti mažiau kenksmingas medžiagas ir suteikti paskatas pramonei kurti mažiau pavojingas alternatyvas.

61 Šis svertinis koeficientas skirtas politiniams sprendimams atspindėti ir nustatytas remiant direktyvos tikslą mažinti AAP rizikas ir poveikį. Kai kurios valstybės narės išreiškė susirūpinimą dėl šių svertinių koeficientų pagrindimo. Jos iškėlė klausimą dėl

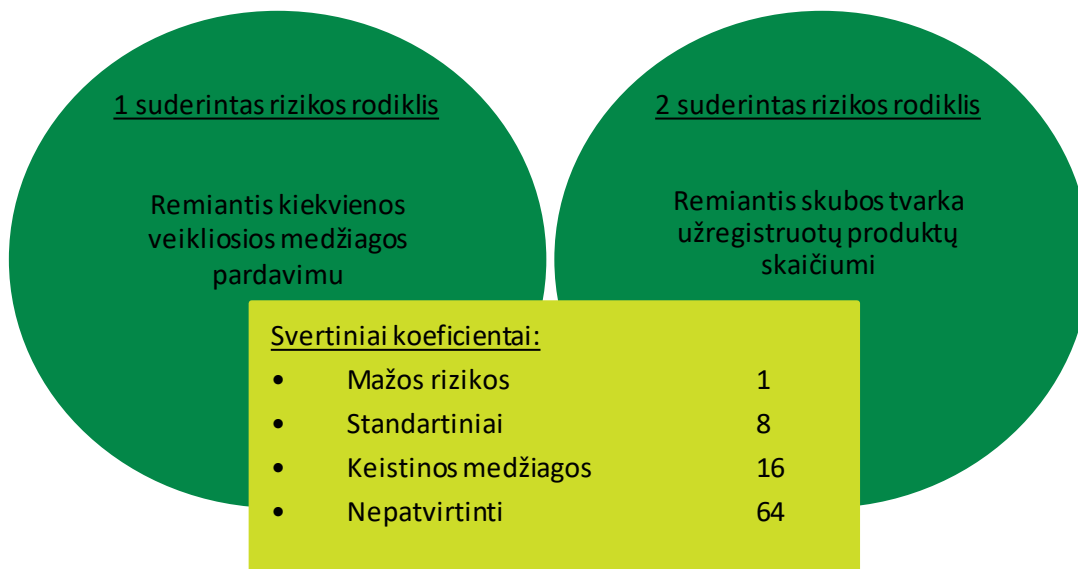
⁵³ 2019 m. gegužės 15 d. Komisijos direktyva (ES) 2019/782, kuria dėl suderintų rizikos rodiklių nustatymo iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/128/EB.

⁵⁴ https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides/harmonised-risk-indicators/trends-hri-eu_en.

⁵⁵ AAP reglamento 50 straipsnis.

svertinių koeficientų mokslinio logiškumo. Skirtingas svertinio koeficiento veiksnys pakeistų rodiklių rezultatą.

8 diagrama. Du suderinti rizikos rodikliai

Šaltinis: EAR, remiantis Komisijos direktyva (ES) 2019/782.

62 Suderinti rizikos rodikliai pateikti kaip indeksai (bazinis 100), kad būtų galima sekti rizikos tendencijas nuo 2011 m. ir apsaugoti konfidencialius duomenis. Komisijos diagrama dėl suderinto pardavimais pagrįsto rizikos rodiklio rodo rizikos sumažėjimą iš esmės dėl medžiagų, priklausančių kategorijai „nepatvirtintos“, sumažėjimo. Pasirinkti svertiniai koeficientai padidina įvertintą rizikos sumažėjimą, atsiradusį dėl didesnės rizikos medžiagų pardavimų sumažėjimo. Rodiklis nerodo, kiek direktyva buvo sėkminga įgyvendinant ES tausaus AAP naudojimo tikslą.

63 Komisija mums pranešė, kad ketina tobulinti rizikos rodiklius; galimybė susipažinti su išsamesne statistika ir duomenimis apie AAP naudojimą galėtų padėti siekti šio tikslo.

Išvados ir rekomendacijos

64 Iš esmės Komisija ir valstybės narės ėmėsi veiksmų informuotumui apie IKK didinti ir skleisti. Tačiau nustatėme ribotą pažangą vertinant ir mažinant AAP naudojimo rizikas. ES AAP politikos tausiojo naudojimo dalies įgyvendinimą paveikė lėta pradžia. Komisija nepatikrino, ar valstybės narės tinkamai perkėlė direktyvą į nacionalinę teisę (žr. [12–16 dalis](#)).

65 Pastaraisiais metais tiek Komisija, tiek valstybės narės ėmėsi papildomų veiksmų, kad sumažintų su AAP naudojimu susijusią riziką, įskaitant pastangas IKK įgyvendinti praktikoje (žr. [17–20 dalis](#)).

66 IKK principų taikymas naudotojams yra privalomas, tačiau valstybių narių atitikties patikrinimų taikymo sritis yra ribota. Viena iš nepakankamo įgyvendinimo priežasčių yra ta, kad nėra aiškių kriterijų, pagal kuriuos naudotojai turėtų taikyti bendruosius IKK principus arba kaip institucijos turėtų įvertinti atitiktį (žr. [21–27 dalis](#)).

67 Kai kuriomis BŽŪP priemonėmis galima prisidėti įgyvendinant direktyvą, pavyzdžiui, skatinant IKK ir ekologinį ūkininkavimą. BŽŪP taisyklėse taip pat reikalaujama, kad valstybės narės sukurtų ūkių konsultavimo sistemas ir visiems ūkininkams teiktų patarimus dėl IKK. Tačiau nors IKK principai yra privalomi ūkininkams, jie nėra įtraukiami kaip sąlyga gauti BŽŪP išmokas. Nepaisant skatinimo taikyti darnesnę ūkininkavimo praktiką, yra vos keletas priemonių, atgrasančių ūkininkus nuo „standartinių“ AAP naudojimo, užuot pasirinkus necheminius ar alternatyvius metodus (žr. [28–35 dalis](#)).

Pirma rekomendacija. Užtikrinti IKK vykdymą

Komisija turėtų:

- a) patikrinti, ar valstybės narės paverčia bendruosius IKK principus praktiniais ir išmatuojamais kriterijais ir ar juos patikrina ūkio lygmeniu;
- b) įtraukti šiuos išmatuojamus IKK kriterijus į „sąlygas“, taikomas BŽŪP po 2020 m., ir užtikrinti jų vykdymą.

Terminas: 2022 m.

68 Taikant IKK, naudotojai turėtų naudoti AAP tik tuo atveju, jei prevencija ir kiti metodai nėra veiksmingi. Jei kenkėjų stebėjimas rodo, kad reikia kontrolės priemonių, ES taisyklėse nurodyta, kad pirmenybė turi būti teikiama ne cheminiams, o biologiniams, fiziniams ir kitiems necheminiams metodams. ES teisės aktuose taip pat minimos biologinės kenkėjų kontrolės ir biologinių produktų sąvokos, tačiau jos nėra apibrėžtos. Nedidelės rizikos AAP sąvoka buvo įvesta 2009 m., tačiau iki šiol nedaug veikliųjų medžiagų yra patvirtintos kaip nedidelės rizikos AAP. Komisija ir valstybės narės imasi veiksmų, kad padidintų nedidelės rizikos AAP prieinamumą, tačiau reikia dėti tolesnes pastangas, kad būtų galima laikytis registravimui nustatytų terminų (žr. [36–40 dalis](#)).

69 Aplinkos stebėjimas yra svarbus siekiant patvirtinti, kad naudojant AAP neatsiranda nepriimtinas poveikis ar neiškyla rizikos aplinkai. ES vykdomas AAP aplinkoje stebėjimas daugiausia sutelktas į vandens telkinius (žr. [44–47 dalis](#)).

70 Eurostato paskelbti AAP statistiniai duomenys yra susiję su veiklosiomis medžiagomis, esančiomis parduodamuose AAP, suskirstytomis į konkrečias grupes, kaip apibrėžta ES teisės aktuose. Tokiu būdu informacija, kurią Eurostatas gali skelbti ar netgi kuria gali dalytis su kitais Komisijos generaliniais direktoratais, ribojama labiau nei tai gali būti pateisinama vien statistikos konfidencialumu. Pagal dabartinius ES teisės aktus renkami statistiniai duomenys apie AAP naudojimą žemės ūkyje nėra palyginami, ir Eurostatas iki šiol negalėjo paskelbti šių produktų naudojimo ES mastu statistikos (žr. [48–51 dalis](#)).

71 Išsamesni duomenys apie AAP pardavimus ir naudojimą, įskaitant geografinę informaciją, galėtų būti naudojami siekiant geriau įvertinti susijusias rizikas ir poveikį aplinkai, įskaitant, pavyzdžiui, vandens telkinius, iš kurių išgaunamas geriamasis vanduo. Galimybė gauti daugiau stebėjimo duomenų padėtų įvertinti veiklą, kuria siekiama mažinti AAP naudojimo poveikį aplinkai (žr. [52 dalį](#)).

Antra rekomendacija. Pagerinti galimybę susipažinti su AAP statistiniais duomenimis

Siekiant patobulinti statistiką ir aplinkos stebėjimą, Komisija, peržiūrėdama reglamentą dėl AAP statistikos, turėtų išspręsti šias problemas:

- a) panaikinti ribojančius AAP statistikos apibendrinimo reikalavimus (3 straipsnio 4 dalis), kad būtų galima skelbti naudingesnę statistiką (pavyzdžiui, apie nedidelės rizikos AAP ir veikliąsias medžiagas su specialiomis ypatybėmis);
- b) patikslinti, patobulinti ir suderinti ES statistikos apie AAP naudojimą žemės ūkyje reikalavimus (II priedas), kad ji būtų prieinamesnė, palyginama ir naudinga.

Terminas: 2023 m.

72 Direktyvos tikslas – sumažinti rizikas ir poveikį, susijusius su AAP naudojimu. 2019 m. lapkričio mėn. Komisija paskelbė visoje ES kylančių rizikų ir poveikio, susijusių su AAP naudojimu, vertinimą, apskaičiuodama du neseniai priimtus suderintus rizikos rodiklius (žr. **53–58 dalis**). Nė vienas rodiklis nerodo, ar direktyva buvo sėkminga įgyvendinant ES tausaus AAP naudojimo tikslą.

73 Pirmojo rodiklio (kaip pagrindą naudojant veikliųjų medžiagų, esančių AAP sudėtyje, pardavimų statistiką) naudingumas yra ribotas, nes neatsižvelgiama į tai, kaip, kada ir kur naudojami AAP. Konfidencialumo taisyklės taip pat riboja išsamią ir naudingą analizę.

74 Antrasis rodiklis grindžiamas valstybių narių skubos tvarka užregistruotų augalų apsaugos produktų skaičiumi. Nors gali būti vertinga rinkti duomenis apie skubos tvarka užregistruotų augalų apsaugos produktų skaičių, šis skaičius nėra svarbus vertinant AAP naudojimą ar susijusias rizikas (žr. **59–63 dalis**).

3 rekomendacija. Parengti geresnius rizikos rodiklius

Kad įvertintų politikos tikslų pasiekimo pažangą, Komisija turėtų pagerinti suderintus rizikos rodiklius arba parengti naujus, kad būtų atsižvelgta, II-ojo suderinto rizikos rodiklio atveju, į žemės ūkio paskirties plotus ar veikliosios medžiagos kiekius, o I-ojo suderinto rizikos rodiklio atveju – į tai, kaip naudojami AAP.

Terminas: 2023 m.

Šią ataskaitą priėmė I kolegija, vadovaujama Audito Rūmų nario Nikolaos Milionis, 2020 m. sausio 8 d. Liuksemburge įvykusiame posėdyje.

Audito Rūmų vardu

Klaus-Heiner Lehne
Pirmininkas

Priedai

I priedas. Pagrindinės ES taisyklės dėl AAP

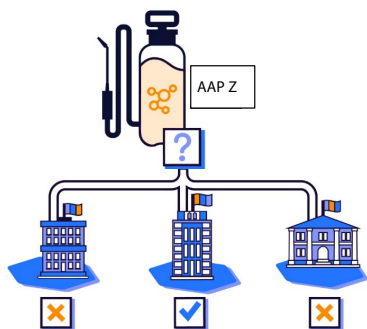
- 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1107/2009 dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką ir panaikinantis Tarybos direktyvas 79/117/EEB ir 91/414/EEB
- 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/128/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų pagrindus siekiant tausiojo pesticidų naudojimo 2018 m.
- 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/127/EB, iš dalies keičianti Direktyvos 2006/42/EB nuostatas dėl pesticidų skleidimo mašinų
- 2005 m. vasario 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 396/2005 dėl didžiausių pesticidų likučių kiekių augalinės ir gyvūninės kilmės maiste ir pašaruose ar ant jų
- 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1185/2009 dėl pesticidų statistikos

II priedas. Pagrindiniai veiksmai vertinant AAP saugą ES

Veikliosios medžiagos patvirtinimas ES

- 1** Bendrovė X pateikia paraišką patvirtinti veikliąją medžiagą Y ES valstybei narei, ketindama įtraukti ją į augalų apsaugos produktą (AAP) Z. Valstybė narė ataskaitos rengėja moksliai ir techniškai įvertina veikliąją medžiagą ir parengia vertinimo ataskaitą.
- 2** Europos maisto saugos tarnyba (EMST) yra atsakinga už rizikos vertinimą. Ji vykdo viešąsias konsultacijas ir kartu su ES valstybėmis narėmis atlieka valstybės narės ataskaitos rengėjos parengtos vertinimo ataskaitos tarpusavio vertinimą. EMST savo išvadas siunčia Europos Komisijai.
- 3** Komisija yra atsakinga už rizikos valdymą. Remdamasis EMST išvadomis, ji siūlo patvirtinti Y medžiagą arba jos nepatvirtinti reguliavimo komitetui, sudarytam iš valstybių narių atstovų. Komitetas balsuoja ir pateikia nuomonę dėl pasiūlymo, o po to Komisija priima reglamentą, kuriuo patvirtinama arba atsisakoma patvirtinti veikliąją medžiagą Y.

AAP registravimas valstybėje narėje

- 4** Valstybės narės sprendžia, ar registruoti AAP Z (ir kitus AAP), kurių sudėtyje yra patvirtintos veikliosios medžiagos Y, atsižvelgdamos į savo šalies teritorijos žemės ūkio ir aplinkos sąlygas. Registracijos savininkas vienoje valstybėje narėje gali gauti registraciją (atlikus vietinę peržiūrą) kitoje valstybėje narėje tam pačiam AAP Z, naudojamam panašiomis sąlygomis (tarpusavio pripažinimo principas).

Pastaba: Išsamios papildomos informacijos apie veikliųjų medžiagų patvirtinimą galima rasti adresu https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/approval_active_substances_en. Išsamios papildomos informacijos apie AAP registraciją galima rasti adresu https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/authorisation_of_ppp_en.

Šaltinis: EAR, remiantis Komisijos pateikta informacija.

III priedas. Aštuoni bendrieji IKK principai, apibrėžti direktyvos III priede

- 1) Kenksmingų organizmų prevenciją ir (arba) slopinimą reikėtų užtikrinti arba remti pasitelkiant, be kitų, visų pirma šias priemones:
 - sėjomainą,
 - tinkamų kultivavimo metodų naudojimą (pavyzdžiui, sėklos guoliavietės formavimą, sėjos laiką ir tankumą, įsėlius, dirvosauginį žemės dirbimą, genėjimą ir tiesioginę sėją),
 - kai tinkama, atsparių veislių ir standartinių / sertifikuotų sėklų ir sodinamųjų medžiagų naudojimą,
 - subalansuotos tręšimo, kalkinimo bei irigacijos / drenažo praktikos taikymą,
 - kenksmingų organizmų plitimo prevenciją taikant higienos priemones (pavyzdžiui, reguliariai plaunant agregatus ir įrangą),
 - svarbių naudingų organizmų apsaugą ir stiprinimą, pavyzdžiui, taikant tinkamas augalų apsaugos priemones arba naudojant ekologines infrastruktūras gamybos vietose ir už jų.
- 2) Turi būti vykdomas kenksmingų organizmų stebėjimas naudojant tinkamus metodus ir priemones, jei jų esama. Šios tinkamos priemonės turėtų apimti, kai tai įmanoma, tam tikros srities pastabas, mokslškai pagrįstus įspėjimus, prognozes ir ankstyvos diagnostikos sistemas, taip pat turėtų būti remiamasi profesionaliais kvalifikuotų konsultantų patarimais.
- 3) Remdamasis stebėjimo rezultatais profesionalus naudotojas turi nuspręsti, ar taikyti augalų apsaugos priemones ir kada jas taikyti. Priimant sprendimus ypač svarbu remtis tiksliais ir mokslškai pagrįstomis ribinėmis vertėmis. Kai įmanoma, prieš apdorojant būtina atsižvelgti į konkrečiam regionui, konkrečioms vietovėms, konkrečioms žemės ūkio kultūroms ir konkrečioms klimato sąlygoms nustatytus kenksmingų organizmų ribinius lygius.
- 4) Pirmenybė turi būti teikiama tvariems biologiniams, fiziniams ir kitiems necheminiams metodams vietoje metodų, pagal kuriuos naudojami chemikalai, jei šios alternatyvos užtikrina pakankamą kenkėjų kontrolę.

- 5) Purškiami pesticidai turi būti kuo labiau konkrečiai pritaikyti tikslui ir pasižymėti mažiausiu šalutiniu poveikiu žmonių sveikatai, netiksliniams organizmams ir aplinkai.
- 6) Profesionalus naudotojas turėtų užtikrinti, kad naudojamų pesticidų ir kitų intervencijos formų mastas neviršytų būtinybės, pavyzdžiui, mažinti dozes, purkšti rečiau ar ne visoje teritorijoje, laikant, kad augalams kylančios rizikos lygis yra priimtinas, ir kad jis nedidintų kenksmingų organizmų populiacijų atsparumo vystymosi rizikos.
- 7) Tais atvejais, kai turima informacijos apie atsparumo augalų apsaugos priemonėms riziką ir kai dėl kenksmingų organizmų lygio ant žemės ūkio kultūrų pesticidus būtina purkšti kelis kartus, reikėtų taikyti esamas kovos su atsparumu strategijas, kad purškiami produktai būtų naudojami veiksmingai. To siekiant gali prireikti naudoti įvairius pesticidus bei skirtingus jų panaudojimo būdus.
- 8) Remdamasis duomenimis apie pesticidų naudojimą ir kenksmingų organizmų stebėjimo rezultatais, profesionalus naudotojas turėtų patikrinti, ar taikytos augalų apsaugos priemonės buvo sėkmingos.

Terminai ir santrumpos

Augalų apsaugos produktai (AAP): produktai, kurie yra sudaryti iš veikliųjų medžiagų arba kurių sudėtyje yra tokių medžiagų ir kurie yra skirti augalams ar augaliniams produktams apsaugoti nuo kenksmingų organizmų arba užkirsti kelią tokių organizmų veikimui, daryti įtaką augalų gyvybiniais procesams, augaliniams produktams išsaugoti, nepageidaujamiems augalams ar jų dalims naikinti arba nepageidaujamam augalų augimui sustabdyti ar užkirsti jam kelią.

BŽŪP: bendra žemės ūkio politika.

Integruotoji kenkėjų kontrolė (IKK): atidus visų esamų augalų apsaugos metodų svarstymas, o vėliau – tinkamų priemonių, kuriomis stabdomas kenksmingų organizmų populiacijų vystymasis, palaikomas ekonomiškai bei ekologiškai pagrįstas augalų apsaugos produktų ir kitų intervencijos formų naudojimo lygis ir mažinamos ar kuo labiau sumažinamos rizikos žmonių sveikatai ir aplinkai, integravimas. Taikant integruotąją kenkėjų kontrolę siekiama auginti sveikus kultūrinius augalus kuo mažiau pažeidžiant žemės ūkio ekosistemas ir skatinama taikyti natūralius kenkėjų kontrolės mechanizmus.

Keistina medžiaga: tam tikrų savybių turinčios veikliosios medžiagos, kurių atveju ES šalys privalo įvertinti, ar jas galima pakeisti kitais tinkamais tirpalais (cheminiais ir necheminiais).

Nedidelės rizikos augalų apsaugos produktai: produktai, kurių sudėtyje yra veikliųjų medžiagų, patvirtintų kaip nedidelės rizikos medžiagos, ir kuriuos galima registruoti kaip nedidelės rizikos augalų apsaugos produktus. Veiklioji medžiaga gali būti patvirtinta kaip nedidelės rizikos medžiaga, jei ji atitinka įprastus patvirtinimo kriterijus ir, be to, atitinka nedidelės rizikos kriterijus, nurodytus Reglamento (EB) Nr. 1107/2009 II priedo 5 punkte.

Pesticidai: augalų apsaugos produktai ir biocidiniai produktai.

Veikliosios medžiagos: nuo kenkėjų ar augalų ligų apsauganti veiklioji sudedamoji medžiaga, esanti augalų apsaugos produkte.

**KOMISIJOS ATSAKYMAI Į EUROPOS AUDITO RŪMŲ SPECIALIOSIOS ATASKAITOS
„TAUSUS AUGALŲ APSAUGOS PRODUKTŲ NAUDOJIMAS: VERTINANT IR
MAŽINANT RIZIKAS PADARYTA RIBOTA PAŽANGA“ PASTABAS**

SANTRAUKA

I. Komisija dėjo daug pastangų, kad užtikrintų Tausiojo naudojimo direktyvos (TND) įgyvendinimą, įskaitant suderintų rizikos rodiklių rengimą. Nors iš I suderinto rizikos rodiklio, grindžiamo rinkai pateiktų veikliųjų medžiagų kiekiu, matyti, kad nuo TND įsigaliojimo rizika sumažėjo, vis dar yra daug galimybių toliau mažinti riziką geriau įgyvendinant TND, visų pirma aktyviau taikant integruotąją kenkėjų kontrolę, įskaitant platesnį necheminių kenkėjų kontrolės metodų pritaikymą.

II. Be integruotosios kenkėjų kontrolės, ekologinis ūkininkavimas taip pat yra labai svarbi priemonė siekiant užtikrinti tausų augalų apsaugos produktų (AAP) naudojimą¹, o ES reglamentavimo sistemoje nuo 1991 m. nustatomi konkretūs ekologinės gamybos reikalavimai, kuriais visų pirma apribojamas AAP naudojimas ir daugiausia eliminuojamos sintetinės cheminės medžiagos.

IV. Komisija mano, kad ES veiksmais buvo sumažinta AAP naudojimo keliama rizika. Nepaisant lėtos pradžios, Komisija dėjo daug pastangų, kad valstybės narės geriau įgyvendintų Direktyvą 2009/128/EB. Komisija taip pat apskaičiavo, kad 2011–2017 m. I suderintas rizikos rodiklis sumažėjo 20 %.

V. Komisija rado gerų integruotosios kenkėjų kontrolės (IKK) įgyvendinimo ir skatinimo keliuose valstybėse narėse pavyzdžių². Kaip matyti iš Komisijos 2017 m. ataskaitos Europos Parlamentui ir Tarybai ir atskirų audito ataskaitų, susijusių su 2018 ir 2019 m. valstybėse narėse atliktais auditais, kurios paskelbtos Sveikatos ir maisto saugos generalinio direktorato interneto svetainėje³, valstybėse narėse dar reikia gerinti IKK vykdymo užtikrinimą.

VI. Komisija sutinka, kad bendra žemės ūkio politika (BŽŪP) gali padėti remti tausų AAP naudojimą, ir mano, kad daugelis su tausiu naudojimu susijusių reikalavimų jau yra įtraukti. Tačiau būtų galima nuveikti daugiau, kad būtų atsižvelgta į teisinę sistemą, o į pasiūlymą dėl būsimos BŽŪP būtų įtraukti atitinkami patikrinami direktyvos elementai, be kita ko, susiję su integruotąja kenkėjų kontrolė.

VIII. Duomenų konfidencialumo ir apibendrinimo atžvilgiu Komisija yra suvaržyta galiojančių statistikos srities teisės aktų. Komisija savo 2017 m. ataskaitoje Europos Parlamentui ir Tarybai⁴ pranešė apie trūkumus, susijusius su statistinių duomenų prieinamumu. Komisija sutinka, kad reikėtų gerinti ES statistinių duomenų apie AAP pardavimą ir naudojimą žemės ūkyje prieinamumą, ir jau pradėjo nagrinėti galimybes atitinkamai patobulinti teisės aktus.

X. Pirma įtrauka. Komisija pritaria pirmajai rekomendacijos daliai ir iš dalies pritaria antrajai rekomendacijos daliai, susijusiai su bendra žemės ūkio politika. Į Komisijos pasiūlymą dėl teisėkūros

¹ Direktyvos 2009/128/EB 14 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės turi imtis visų būtinų priemonių siekdamas skatinti kenkėjų kontrolę naudojant mažai pesticidų, kai įmanoma teikdamos pirmenybę necheminiams metodams; daroma nuoroda į integruotąją kenkėjų kontrolę ir ekologinį ūkininkavimą, reglamentuojamus 2007 m. birželio 28 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo, pakeistu naujuoju ES reglamentu – 2018 m. gegužės 30 d. Reglamentu (ES) 2018/848.

² Tausiojo pesticidų naudojimo apžvalginė ataskaita (DG(SANTE) 2017–6792), http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/overview_reports/details.cfm?rep_id=114.

³ http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/index.cfm

⁴ COM(2017) 109 final: KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI dėl 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1185/2009 dėl pesticidų statistikos įgyvendinimo.

procedūra priimamo akto dėl būsimos BŽŪP įtraukti tie reikalavimus atitinkantys bendrieji IKK principai, kuriuos galima išmatuoti ir galima patikrinti ūkio lygmeniu. Tačiau valstybės narės, remdamosi ES teisės aktais, įskaitant nuostatas dėl IKK, turi pačios apibrėžti su taisyklėmis dėl paramos sąlygų susijusias prievoles ūkiams.

Antra įtrauka. Komisija pritaria šiai rekomendacijai. Komisija nagrinėja galimybes atitinkamai patobulinti teisės aktus. Tačiau rengiant šią ataskaitą dar nėra žinoma, ar pasiūlymai dėl teisės aktų bus pateikti.

Trečia įtrauka. Komisija iš dalies pritaria 3 rekomendacijai. Ji imsis rekomenduojamų veiksmų. Tačiau ji mano, kad norint neatsilikti nuo siūlomo tvarkaraščio reikės, kad valstybės narės sutiktų pateikti atitinkamus duomenis.

PASTABOS

13. 2010–2011 m., kai direktyva buvo perkeliama į nacionalinę teisę, Komisija nuodugniai ir sistemingai netikrino teisės aktų, kuriais valstybės narės perkėlė TND į nacionalinę teisę, išsamumo ar teisingumo, tačiau siekdama patikrinti, ar teisės aktai buvo perkelti į nacionalinę teisę, surengė kelias apklausas ir tyrimus. Be to, Komisija diskutavo su valstybėmis narėmis TND darbo grupėje, atliko nacionalinių veiksmų planų vertinimą, surengė mokymų, taip pat seminarų ir projektų, kuriais sudarytos sąlygos keistis informacija su valstybių narių ekspertais, siekiant pasidalyti patirtimi, susijusia su tuo, kaip kai kurios TND nuostatos buvo perkeltos į nacionalinę teisę ir įgyvendintos. Nuo tada imtasi įvairių priemonių darniam įgyvendinimui užtikrinti, o Sveikatos ir maisto saugos generalinio direktorato atliekamais auditais ir rengiamomis faktų nustatymo misijomis tikrinama, ar esama trūkumų, sietinų su perkėlimo į nacionalinę teisę problemomis.

Bendras atsakymas į 15 ir 16 dalių pastabas: nepaisant lėtos pradžios, nuo 2016 m. imtasi aktyvesnių veiksmų tausiam AAP naudojimui užtikrinti.

16. Rengdama antrąją Komisijos ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai, Komisija įvertino valstybių narių peržiūrėtus nacionalinius veiksmų planus, pateiktus iki 2019 m. vasario mėn. pabaigos.

20. Tęsiant programa „Horizontas 2020“ pradėtus darbus, įgyvendinant kitą bendrąją mokslinių tyrimų ir inovacijų programą – „Europos horizontas“ – bus toliau remiama su IKK susijusi veikla. Programos „Horizontas 2020“ daugiasubjekčiais moksliniais tyrimais ir EIP veiklos grupės inovacijų projektais (BŽŪP) užtikrinama, kad IKK sprendimai ir žinių apie IKK praktiką srautai tarp žemės ūkio žinių ir inovacijų sistemų (AKIS) dalyvių būtų plėtojami kartu su galutiniais naudotojais, taip didinant tų inovacijų praktinį įsisavinimą.

21. Pirmenybė turi būti teikiama ne cheminiams, bet tausiams biologiniams, fiziniams ir kitiems necheminiams metodams, jeigu jais užtikrinama pakankama kenkėjų kontrolė.

24. Komisija skyrė daug laiko ir išteklių, kad parengtų ir pradėtų įgyvendinti mokymo programą „Geresnis mokymas rūpinantis maisto sauga“ (angl. BTSF), skirtą IKK klausimams. Be to, 2019 m. gegužės mėn. surengdama valstybėms narėms skirtą seminarą, Komisija padėjo praktiškai įgyvendinti IKK.

IKK įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo aspektas yra sistemingai vertinamas valstybėse narėse atliekant auditus. Nustačius bet kokių trūkumų, valstybių narių institucijoms teikiama rekomendacijų ir sistemingai tikrinama, kaip jos įgyvendinamos, siekiant užtikrinti, kad institucijos imtųsi tinkamų taisomųjų veiksmų.

26. Nuo 2014 m. sausio 1 d. profesionalūs AAP naudotojai turėtų taikyti IKK bendruosius principus, išvardytus TND III priede. Svarbu, kad atlikdamos patikrinimus ūkio lygmeniu valdžios institucijos taikytų IKK įgyvendinimo vertinimo kriterijus, nes tai padėtų nustatyti, ar reikalavimų laikomasi, ar

ne. Savo 2017 m. ataskaitoje Europos Parlamentui ir Tarybai⁵ Komisija nurodė, kad IKK vykdymo užtikrinimą valstybėse narėse dar reikia gerinti.

IKK įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo aspektas yra sistemingai vertinamas valstybėse narėse atliekant auditus. Nustačius bet kokių trūkumų, valstybių narių institucijoms teikiama rekomendacijų ir sistemingai tikrinama, kaip jos įgyvendinamos, siekiant užtikrinti, kad institucijos imtųsi tinkamų taisomųjų veiksmų.

Bendras atsakymas į 28–31 dalių pastabas

Komisija mano, kad dabartinė BŽŪP ne menkai prisideda, o priešingai – padeda užtikrinti IKK įgyvendinimą ūkio lygmeniu. Europos Audito Rūmų minimos priemonės ir įvairios kitos priemonės, kuriomis gali naudotis valstybės narės, yra ir ateityje bus svarbios ir veiksmingos užtikrinant tausų pesticidų naudojimą ir IKK.

Tiesioginių išmokų srityje BŽŪP žalinimo sistema apima minimalią biologinės įvairovės teritorijos dalį, taip pat pasėlių įvairinimą, kurie abu yra svarbūs IKK. Įgyvendinant Vandens pagrindų direktyvą pagal kaimo plėtros politiką taip pat skatinama riboti pesticidus. Be investicijų į atitinkamą įrangą, pagal BŽŪP remiami ir žinių perdavimo bei informavimo veiksmai, taip pat konsultavimo paslaugos ūkininkams, įskaitant IKK skatinimą. Ūkininkų, tyrėjų ir konsultavimo tarnybų bendradarbiavimas, skatinamas pagal Europos inovacijų partnerystę (EIP AGRI), taip pat yra svarbus ir gali apimti novatoriškus AAP naudojimo mažinimo ir IKK įgyvendinimo būdus.

BŽŪP taip pat apima ekologinio ūkininkavimo (12,6 mln. ha 2017 m.) reglamentavimo sistemą ir galimą finansinę paramą pagal kaimo plėtros programas. Ekologinėje gamyboje taikomi konkretūs principai ir nustatomi už IKK principus griežtesni reikalavimai, kuriais, be kita ko, įpareigojama vykdyti sėjomainą ir taikyti griežtus apribojimus dėl konkrečių AAP naudojimo. Ūkių konsultavimo tarnybos gali siūlyti konsultacijas ir ekologinio ūkininkavimo klausimais.

Siekiant papildyti BŽŪP, moksliniai tyrimai taip pat yra labai svarbūs plėtojant IKK. Žr. atsakymą į 20 dalies pastabas.

Pasiūlyme dėl būsimos BŽŪP konsoliduojami šie su tausiu APP naudojimu ir IKK susiję aspektai. Be to, jame siūloma į būsimas paramos sąlygas įtraukti svarbiausias IKK principų dalis, visų pirma sėjomainą ir biologinės įvairovės teritorijoms taikomus reikalavimus, taip pat kitas atitinkamas TND nuostatas. Svarbu tai, kad Komisija siūlo geriau integruoti ūkininkų konsultavimo sistemą ir didinti integraciją su mokslinių tyrimų duomenų bei žinių perdavimu iš BŽŪP tinklų. Pagal I ramsčio ekologines sistemas ir II ramsčio valdymo įsipareigojimus valstybės narės taip pat galės veikti daug lanksčiau nei dabartiniu 2014–2020 m. laikotarpiu, todėl galės geriau pritaikyti tausaus pesticidų naudojimo ir IKK praktikos paramą, atsižvelgdamos į savo konkrečių poreikių vertinimus.

32. Daug su IKK susijusios praktikos šiuo metu įtraukta į ES reikalavimus, ir jos atžvilgiu atliekami atitinkami patikrinimai. Kompleksinė parama apima, be kita ko, reikalavimus, susijusius su dirvožemio apsauga ir biologinės įvairovės skatinimu, taip pat tuos, kuriais užtikrinamas tinkamas pesticidų naudojimas. Dabartiniai žalinimo reikalavimai apima pasėlių įvairinimą (kaip Šveicarijoje) ir sritis, kuriose skatinama biologinė įvairovė.

33. Įstatymų leidėjas pareiškimą dėl atitinkamų direktyvos dalių įtraukimo (kai tinkama) į kompleksinės paramos sistemą padarė tuo metu, kai buvo priimami teisės aktai 2014–2020 m. laikotarpiui. Todėl Komisija neturėjo galimybės šio pakeitimo padaryti pačioje 2014–2020 m. BŽŪP laikotarpio pradžioje. Komisija laikėsi nuomonės, kad jį būtų tikslingiau siūlyti ne 2014–2020 m. laikotarpiu, o vykdant kitą BŽŪP reformą.

34. Komisija mano, kad būsima paramos sąlygų sistema apima IKK bendruosius principus, tinkamus pagal paramos sąlygas. Būsima geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės (GAAB) standartų sistema apims privalomą sėjomainą (8 GAAB) ir biologinės įvairovės teritorijas (9 GAAB), kurios yra svarbūs 1 bendrojo principo elementai. Valstybės narės taip pat gali įtraukti šiame 1 bendrajame principo nurodytus pavyzdžius: 1 GAAB (daugiamečių žolynų išlaikymas), 2 GAAB (durpynų ir šlapynių apsauga), 3 GAAB (apsauginės juostos), 5 GAAB (ūkių tvarumo priemonė maistinėms medžiagoms), 6 GAAB (žemės dirbimo valdymas) ir 7 GAAB (tuščios dirvos nelaikymas). Būsima paramos sąlygų sistema apims tinkamo AAP naudojimo sąlygas ir teisės aktų nustatytus valdymo reikalavimus (12), kuriais nustatomas 5, 6 ir 7 IKK bendrųjų principų teisinis pagrindas. Tai apima AAP naudojimą atitinkamiems pasėliams, pasirenkant tinkamą dozę ir tinkamą dažnumą, taip pat tinkamą laiką ir atsižvelgiant į poveikį aplinkai bei atsparumui. Kiti IKK bendrieji principai (2, 3 ir 8) yra grindžiami bendrais principais, kurių turi laikytis ūkininkas, todėl netinka pagal paramos sąlygas. Vis dėlto ūkių konsultavimo sistemos (ŪKS), kurios yra labai svarbi priemonė siekiant užtikrinti IKK įgyvendinimą, veiks ir pagal būsimą BŽŪP ir padės įgyvendinti visus IKK bendruosius principus.

37. Komisija sudarė darbo grupę duomenų reikalavimams ir vertinimo principams įvertinti, siekdama juos atnaujinti, kad būtų lengviau patvirtinti tokias veikliąsias medžiagas.

38. Kita priežastis yra tai, kad tokie AAP apima koformuliantus, kurie atitinka susirūpinimą keliančios cheminės medžiagos apibrėžtį, todėl tie AAP nelaikytini nedidelės rizikos medžiagomis.

42. Komisija pažymi, kad iš 7 diagramos matyti, jog Nyderlanduose ir Prancūzijoje nesilaikoma AAP reglamente nustatytų terminų.

43. Esama didelių skirtumų tarp valstybių narių; Komisija faktiškai įgyvendino visus įgyvendinimo plane jai priskirtus veiksmus. Tai matyti iš 2019 m. liepos mėn. AGRIFISH tarybai pateiktos pažangos ataskaitos.

46. Kelios iš medžiagų, kurios nebėra patvirtintos naudoti APP, tačiau kurių vis dar pastebima paviršiniame vandenyje, tik neseniai buvo uždraustos naudoti ir (arba) jų vis dar randama dėl jų patvarumo, neteisėto naudojimo, nusėdimo iš atmosferos arba išplovimo iš sąvartynų ir (arba) šalinimo vietų. Kai kurios iš jų vis dar gaminamos arba naudojamos kituose, pvz., pramoniniuose, procesuose.

Kalbant apie požeminį vandenį, valstybės narės privalo stebėti visas atitinkamas veikliąsias medžiagas pesticiduose, įskaitant jų metabolitus, skilimo ir reakcijos produktus, o koncentracija turi būti lyginama su atskirų ir visų pesticidų kokybės standartais. Požeminio vandens direktyvoje nustatyti atskirų ir visų pesticidų kokybės standartai pateikiami ir Geriamojo vandens direktyvoje. Stebėsena pagal tą direktyvą taip pat gali suteikti informacijos apie AAP naudojimo poveikį aplinkai.

48. Duomenų konfidencialumo ir apibendrinimo atžvilgiu Komisija yra suvaržyta galiojančių statistikos srities teisės aktų.

Komisija savo 2017 m. ataskaitoje Europos Parlamentui ir Tarybai⁶ pranešė apie trūkumus, susijusius su statistinių duomenų prieinamumu.

58. Iš karto po to, kai 2009 m. buvo priimta direktyva, pradėta dėti pastangas parengti įvairius rodiklius. Pavyzdžiui, ES finansuojamais projektais, kaip antai projektu dėl suderintų aplinkosaugos rodiklių, taikomų pesticidų rizikai (HAIR), siekiama parengti ES masto rodiklius, pagal kuriuos būtų vertinama AAP naudojimo rizika ir poveikis. Deja, šios pastangos buvo nesėkmingos, nes trūko reikiamų duomenų.

⁶ COM(2017) 109 final: KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI dėl 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1185/2009 dėl pesticidų statistikos įgyvendinimo

61. Ankstyvaisiais konsultacijų su valstybėmis narėmis etapais (specialioje darbo grupėje ir TND darbo grupėje) kai kurios valstybės narės pareiškė susirūpinimą dėl korekcinių koeficientų. Tačiau per platesnes konsultacijas, pasitelkus grįžamosios informacijos mechanizmą, nebuvo pateikta jokių reikšmingų prieštaravimų, o už siūlomus korekcinius koeficientus balsuota aiškia kvalifikuota balsų dauguma, ir tik dvi valstybės narės balsavo prieš. Vėlesniu tikrinimo laikotarpiu Taryba ir Parlamentas nepateikė jokių prieštaravimų dėl siūlomų korekcinių koeficientų.

62. Medžiagos nebėra patvirtintos dėl rizikos sveikatai ir (arba) aplinkai, kaip nustatyta moksliniame vertinime (valstybių narių ir EFSA). Jų nepatvirtinimas ir atitinkamas jų naudojimo nutraukimas objektyviai padeda mažinti riziką. Todėl buvo priimtas pagrįstas politinis sprendimas šioms medžiagoms priskirti aukštą korekcinį koeficientą.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

64. Komisija mano, kad ES veiksmais pavyko sumažinti AAP naudojimo keliamą riziką. Nepaisant lėtos pradžios, Komisija dėjo daug pastangų, kad valstybės narės geriau įgyvendintų Direktyvą 2009/128/EB. Komisija taip pat apskaičiavo, kad 2011–2017 m. I suderintas rizikos rodiklis sumažėjo 20 %.

66. Valstybių narių valdžios institucijos privalo užtikrinti, kad profesionalūs naudotojai laikytųsi šio reikalavimo. Kad galėtų nuspręsti, ar reikalavimo laikomasi, ar ne, valstybių narių valdžios institucijos turėtų turėti aiškius vertinimo kriterijus.

Vadovaujantis subsidarumo principu, už IKK bendrųjų principų pavertimą praktiniais kriterijais atsako valstybės narės, o Komisija ir toliau valstybėms narėms šiuo klausimu padės.

67. Dabartinė BŽŪP padeda įgyvendinti direktyvą. Kompleksinė parama, ūkių konsultavimo sistemos, tiesioginių išmokų žalinimas, vaisių ir daržovių veiklos programos, ekologinė gamyba, agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemonės, investicijos, parama moksliniams tyrimams, keitimasis žiniomis ir konsultacijos – visa tai gali padėti šioje srityje.

Kaip siūlo Komisija, būsima BŽŪP dar labiau sustiprins šį indėlį. Į būsimas paramos sąlygas bus naujai įtrauktos atitinkamos direktyvos nuostatos, įskaitant IKK bendruosius principus, kurie, kaip buvo nustatyta, yra tinkami šiai priemonei. Šios sąlygos paskatins ūkininkus pradėti taikyti tokią praktiką, nes jų nesilaikant BŽŪP išmokos gali būti sumažintos. Tai bus papildyta savanoriškomis ūkininkams skirtomis remiamomis intervencinėmis priemonėmis (pvz., ekologinėmis sistemomis, valdymo įsipareigojimais ir kt.) – jas valstybės narės nuosekliai parengs BŽŪP planuose, o tuos planus patvirtins Komisija. Tais atvejais, kai valstybės narės mano esant reikalinga, tai gali padėti plėtoti BŽŪP schemas, kuriomis remiamas tausūs pesticidų naudojimas neapsiribojant vien tik teisine sistema.

Pirma rekomendacija. Užtikrinti IKK vykdymą

Komisija pritaria 1 rekomendacijos a punktui.

Komisija iš dalies pritaria 1 rekomendacijos b punktui. Į Komisijos pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl būsimos BŽŪP įtraukti tie IKK bendrieji principai, atitinkantys reikalavimus, kuriuos galima išmatuoti ir kuriuos galima patikrinti ūkio lygmeniu (žr. atsakymą į 34 dalies pastabas). Tačiau valstybės narės, remdamosi ES teisės aktais, įskaitant nuostatas dėl IKK, turi pačios apibrėžti su taisyklėmis dėl paramos sąlygų susijusias prievoles ūkiams. Kokiu mastu Komisija tikrins, kaip ūkininkai įgyvendina šiuos kriterijus, bus patikslinta rengiant būsimą BŽŪP.

Antra rekomendacija. Pagerinti galimybę susipažinti su AAP statistiniais duomenimis

Komisija pritaria 2 rekomendacijos a ir b punktams.

Komisija nagrinėja galimybes atitinkamai patobulinti teisės aktus. Tačiau rengiant šią ataskaitą dar nėra žinoma, ar pasiūlymai dėl teisės aktų bus pateikti.

72. Iš paskelbto I suderinto rizikos rodiklio matyti, kad 2011–2017 m. jis sumažėjo 20 %.

73. Komisija mano, kad siekiant atsižvelgti į išsamią informaciją apie tai, kaip, kada ir kur naudojami pesticidai, reikalingi ne tik statistiniai duomenys, bet ir kiti svarbūs duomenys. Tik dar labiau specializuotos stebėsenos arba mokslinių tyrimų duomenys gali suteikti tokių žinių.

Trečia rekomendacija. Parengti geresnius rizikos rodiklius

Komisija iš dalies pritaria 3 rekomendacijai. Ji imsis rekomenduojamų veiksmų. Tačiau ji mano, kad norint neatsilikti nuo siūlomo tvarkaraščio reikės, kad valstybės narės sutiktų pateikti atitinkamus duomenis.

Audito grupė

Specialiosiose ataskaitose Audito Rūmai pateikia savo auditų, susijusių su ES politika ir programomis arba su konkrečių biudžeto sričių valdymo temomis, rezultatus. Audito Rūmai audito užduotis atrenka ir nustato taip, kad jos turėtų kuo didesnę poveikį, atsižvelgdami į neveiksmingumo ar neatitikties teisės aktams rizikas, susijusių pajamų ar išlaidų lygį, būsimus pokyčius ir politinį bei viešąjį interesą.

Šį veiklos auditą atliko Audito Rūmų nario Nikolaos Milionis vadovaujama I audito kolegija „Tvarus gamtos išteklių naudojimas“. Auditui vadovavo Audito Rūmų narys Samo Jereb, jam padėjo kabineto vadovė Kathrine Henderson, pagrindinis vadybininkas Robert Markus, užduoties vadovė Charlotta Törneling, užduoties vadovės pavaduotoja Päivi Piki, auditoriai Greta Kapustaitė, Antonella Stasia, Paulo Oliveira ir Dainora Venckevičienė. Kalbinę pagalbą teikė Michael Pyper.

Iš kairės į dešinę: Antonella Stasia, Michael Pyper, Kathrine Henderson, Samo Jereb, Charlotta Törneling, Paulo Oliveira, Päivi Piki, Dainora Venckevičienė.

Tvarkaraštis

Įvykis	Data
Audito planavimo memorandum (APM) priėmimas / Audito pradžia	2019 01 23
Ataskaitos projekto oficialus išsiuntimas Komisijai (ar kitam audituojamajam subjektui)	2019 10 11
Galutinės ataskaitos priėmimas po prieštaravimų procedūros	2019 12 04
Visomis kalbomis gauti Komisijos (ar kito audituojamo subjekto) oficialūs atsakymai	2020 01 21

AUTORIŲ TEISĖS

© Europos Sąjunga, 2020 m.

Europos Audito Rūmų (EAR) pakartotinio naudojimo politika įgyvendinama pagal [Europos Audito Rūmų sprendimą Nr. 6–2019](#) dėl atvirųjų duomenų politikos ir pakartotinio dokumentų naudojimo.

Jeigu nenurodyta kitaip (pavyzdžiui, atskiruose pranešimuose dėl autorių teisių), ES priklausantis EAR turinys yra licencijuojamas pagal [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](#) licenciją. Tai reiškia, kad pakartotinis naudojimas yra leidžiamas, jeigu tai tinkamai pažymima ir nurodomi padaryti pakeitimai. Pakartotinai naudojantis subjektas negali iškreipti pirminės dokumentų prasmės ar minties. EAR nėra atsakingi už bet kokius pakartotinio naudojimo padarinius.

Jūs privalote išsiaiškinti papildomas teises, jeigu tam tikrame turinyje vaizduojami privatūs asmenys, kurių tapatybę galima nustatyti, pavyzdžiui, EAR darbuotojų nuotraukose, arba jame pateikti trečiųjų asmenų kūrinių. Kai gaunamas leidimas, juo panaikinamas pirmiau minėtas bendrasis leidimas ir jame aiškiai nurodomi naudojimo apribojimai.

Siekiant naudoti ar atgaminti turinį, kuris nepriklauso ES, gali reikėti prašyti leidimo tiesiogiai iš autorių teisių turėtojų.

1 paveikslas. © Agriculture and Agri Food Canada (AAFC), [Open Government Licence- Canada \(OGL-Canada\)](#)

Programinei įrangai ar dokumentams, kuriems taikomos pramoninės nuosavybės teisės, pavyzdžiui, patentams, prekių ženklams, registruotiems dizainams, logotipams ir pavadinimams, EAR pakartotinio naudojimo politika netaikoma ir leidimai dėl jų jums nesuteikiami.

Europos Sąjungos institucijų europa.eu domeno svetainėse pateikiamos nuorodos į trečiųjų asmenų svetaines. EAR jų nekontroliuoja, todėl raginame peržiūrėti jose pateiktas privatumo ir autorių teisių politikas.

Europos Audito Rūmų logotipo naudojimas

Europos Audito Rūmų logotipas negali būti naudojamas be išankstinio Europos Audito Rūmų sutikimo.

PDF	ISBN: 978-92-847-4203-5	ISSN:1977-5725	doi:10.2865/632221	QJ-AB-19-026-LT-N
HTML	ISBN: 978-92-847-4211-0	ISSN:1977-5725	doi:10.2865/436195	QJ-AB-19-026-LT-Q

Augalų apsaugos produktai (AAP) – tai pesticidai, naudojami pasėliams apsaugoti. ES pagrindu siekiama tausaus AAP naudojimo, sumažinant rizikas ir poveikį žmonių sveikatai bei aplinkai ir skatinant integruotąją kenkėjų kontrolę. Nustatėme, kad Komisija ir valstybės narės ėmėsi veiksmų, kuriais skatinamas tausaus AAP naudojimas, tačiau pasiekta ribota pažanga vertinant ir mažinant susijusias rizikas. Integruotosios kenkėjų kontrolės taikymas yra privalomas ūkininkams, tačiau ją taikyti nereikalaujama norint gauti išmokas pagal bendrą žemės ūkio politiką, o vykdymo užtikrinimas yra silpnas. Turimi ES statistiniai duomenys ir nauji rizikos rodikliai nerodo, kiek politika buvo sėkminga siekiant tausaus AAP taikymo. Teikiame rekomendacijas dėl integruotosios kenkėjų kontrolės tikrinimo ūkio lygmeniu, AAP statistinių duomenų gerinimo ir geresnių rizikos rodiklių parengimo.

Audito Rūmų specialioji ataskaita pagal SESV 287 straipsnio 4 dalies antrą pastraipą.

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Europos Sąjungos
leidinių biuras

EUROPOS AUDITO RŪMAI
12, rue Alcide de Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel. +352 4398-1

Užklausos: eca.europa.eu/lt/Pages/ContactForm.aspx
Interneto svetainė: eca.europa.eu
Twitter: @EUAuditors